

Nr 44.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående organisationen av forskning, undervisning och försöksverksamhet på mejerinäringens område samt av trädgårdsundervisning och trädgårdsförsök m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I årets statsverksproposition (nionde huvudtiteln, punkterna 21, 25 och 82) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att i avbidan på särskild proposition för budgetåret 1949/50 beräkna dels följande anslag till Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut, nämligen till avlöningar ett förslagsanslag av 633 000 kronor, till omkostnader ett förslagsanslag av 217 700 kronor, till materiel m. m. ett reservationsanslag av 25 000 kronor, till bokinköp och bokbindning för institutets bibliotek ett reservationsanslag av 6 000 kronor, till stipendier m. m. ett anslag av 8 300 kronor och till lokala trädgårdsförsök ett anslag av 10 000 kronor, dels till Lägre lantbruksundervisning m. m.: Lägre mejeriskolor ett reservationsanslag av 12 100 kronor, dels ock till Befrämjande av mejerihanteringen m. m.: Bidrag till avlönan- de av mejerikonsulenter m. m. ett förslagsanslag av 118 100 kronor.

Därefter har Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 25 februari 1949 avlåt- en, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 79, under åberopande av ett bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för sam- ma dag föreslagit riksdagen, bland annat, att godkänna vissa riktlinjer för organisationen av den lägre trädgårdsundervisningen samt att å riksstaten för budgetåret 1949/50 under nionde huvudtiteln anvisa de anslag, som närmare angivas i utskottets nedan gjorda hemställan.

I detta sammanhang har utskottet behandlat en inom riksdagens andra kammare av herr *Andersson* i *Dunker m. fl.* väckt, till utskottet hänvisad motion nr 325, i vilken hemställts, att riksdagen vid behandlingen av före- varande proposition ville besluta

»att trädgårdsskolorna skola som hittills i avvaktan på erfarenhet om lär- lingsutbildningen anordna praktisk-teoretiska tvååriga lärokurser;

att statsbidrag enligt nu gällande grunder skall, i avvaktan på erfaren- het om lärlingsutbildningen, tills vidare utgå även till Adelsnäs trädgårds- skola;

att den tvååriga kursen vid Adelsnäs och Söråker skall utgöras av en all- män linje;

att den tvååriga kursen vid Alnarp och Experimentalfältet skall, lika vid bägge skolorna, uppdelas på en linje med inriktning på frukt- och bärödling med plantskoleskötsel och en linje med inriktning på växthus- och bänkodling;

att det må ankomma på Kungl. Maj:t att inom ramen för de lokal- och lärarresurser, som enligt propositionen komma att ställas till förfogande, besluta om anordnande vid Alnarp och Experimentalfältet av teoretiska lärokurser vid sidan av tvåårig lärokurs;

att för vinnande av inträde vid trädgårdsskolas tvååriga lärokurs skall, som hittills, fordras, bland annat, minst tre års väl vitsordad praktik;

att de regler, som gälla mellan parterna på arbetsmarknaden, skola tillämpas jämväl vid trädgårdsskola med tvåårig lärokurs i den mån praktiskt arbete därvid förekommer;

att skyndsamt utredning verkställas angående förläggande till Bergianska trädgården av en trädgårdsanläggarskola;

att utredning verkställas om förläggning till Svartsjö av trädgårds- och lantbruksundervisningsanstalter; samt

att i princip uttala sig för att en trädgårdshögskola skall inrättas men däremot icke taga ställning till en framtida trädgårdshögskolas förläggning.»

I propositionen har gjorts följande sammanfattning av Kungl. Maj:ts förslag.

Sammanfattning.

I propositionen föreslås en upprustning av dels forskning, undervisning och försöksverksamhet på mejerinäringens område, dels trädgårdsundervisning och trädgårdsförsök.

Statens mejeriförsök och den högre mejeriundervisningen anses böra kvarligga vid Alnarp. Beträffande båda dessa verksamhetsgrenar förordas en förstärkning av personalorganisationen, bland annat genom inrättande av tre laboratorstjänster.

Frågan om statligt stöd för uppförande av ett driftsförsöksmejeri anses ej nu böra avgöras.

Inrättande av en ny mejeriskola i Kroksta tillstyrkes. Ytterligare överläggningar angående formerna för drivandet av denna skola anses emellertid erforderliga.

I fråga om den lägre trädgårdsundervisningen förordas, att teoretisk läringsutbildning skall anordnas. Vidare föreslås en omläggning av undervisningen vid trädgårdsskolorna, innebärande att eleverna skola befrias från grov- och rutinarbeten samt att utbildningen i form av undervisning, övningar och demonstrationer skall utvidgas och specialiseras. Därigenom skulle kurstiden kunna förkortas från två år till ett år och fyra månader. Vid trädgårdsskolorna böra vidare anordnas kortare specialkurser av olika slag.

Av de nuvarande trädgårdsskolorna anses Alnarps trädgårdsskola, lantbruksakademiens trädgårdsskola samt Norrlands trädgårdsskola böra bibehållas. Däremot föreslås, att statligt stöd ej längre skall utgå till Adelsnäs trädgårdsskola.

Statsbidragen till de statsunderstödda trädgårdsskolorna föreslås skola höjas.

I fråga om den högre trädgårdsundervisningen anföres, att dylik undervisning av högskolemässig karaktär bör anordnas vid Alnarp. Då möjlighet nu saknas att anskaffa erforderliga lokaler, uttalas emellertid, att förverkligandet av denna plan bör få anstå tills vidare.

Statens trädgårdsförsök anses böra behålla sin nuvarande organisationsform med en huvudstation och underlydande försöksstationer. En viss utvidgning av personalen vid trädgårdsförsöken föreslås, liksom också en förstärkning av försöksresurserna.

Genomförandet av förslagen beräknas medföra en årlig kostnadsökning av omkring 300 000 kronor samt därjämte kräva engångskostnader å tillhoppa omkring 800 000 kronor.

Inledning.

Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 juni 1945 tillkallade dåvarande chefen för jordbruksdepartementet genom beslut samma dag dels såsom utredningsman för att verkställa utredning rörande organisationen av forsknings- och försöksverksamheten samt undervisningen på mejerinäringens område numera överdirektören G. A. O. N. Bouveng, dels ock såsom sakkunniga att biträda vid utredningen direktören V. M. L. Aaröe, Stockholm, ledamoten av riksdagens första kammare H. R. Anderberg, Vollsjö, byråchefen i lantbruksstyrelsen O. A. P:son Arnegren, agronomen A. Hakelius, Enköping, ledamoten av riksdagens andra kammare B. S. B:son Norup, Knislinge, professorn N. Olsson, Uppsala, direktören I. Söderqvist, Östersund, professorn A. H. T. Theorell, Stockholm, och numera professorn K. E. Thomé, Åkarp. Utredningsmannen har den 17 oktober 1947 avgivit betänkande med förslag angående forsknings- och försöksverksamheten samt undervisningen på mejerinäringens område m. m. (SOU 1947: 59). De sakkunniga ha i huvudsak biträtt utredningsmannens förslag. Dock ha särskilda yttranden i vissa frågor avgivits dels av herrar Hakelius, Olsson, Söderqvist och Theorell, dels av herrar Anderberg och Arnegren.

Över betänkandet ha, efter remiss, utlåtanden avgivits av statskontoret, lantbruksstyrelsen, riksräkenskapsverket, byggnadsstyrelsen, styrelserna för lantbrukshögskolan och Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut, statens lönenämnd, statens livsmedelskommission, styrelserna för statens maskinprovningar och statens institut för folkhälsan, förvaltningsutskotten i Malmöhus, Kristianstads, Skaraborgs, Örebro, Södermanlands, Uppsala, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens läns

hushållningssällskap, Västernorrlands läns landsting, norrlandskommittén, Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet landsbygdens folk, styrelserna för Svenska smörprovningarna, Svenska mejeriernas riksförening, Svenska mejerikonstulntföreningen, Svenska mejeristföreningen, Örnsköldsviksortens andelsmejeriförening, Örebroortens mejeriförening, Jämtlands mejeriförening, Västerbottens södra mejeriförening samt för Fellingsbro, Dvårsätts och Röbäcks mejeriskolor. Vidare ha på uppdrag av vissa norrländska mejerisammanslutningar med flera ledamoten av riksdagens första kammare O. L. Tjällgren, landstingsmannen C. Axling och mejerikonstulnten O. A. Andersson framfört vissa önskemål beträffande den lägre mejeriundervisningens ordnande.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 juni 1946 tillkallade dåvarande chefen för jordbruksdepartementet den 5 juli 1946 sex sakkunniga att verkställa utredning angående trädgårdsundervisningens ordnande. De sakkunniga, vilka antagit namnet 1946 års trädgårdsundervisningskommitté, ha utgjorts av landshövdingen A. N. Thomsson, tillika ordförande, ledamoten av riksdagens första kammare, trädgårdsodlaren J. T. Björck, Borås, trädgårdsdirektören S. G. Gréen, Stockholm, sekreteraren i Svenska lantarbetareförbundet E. Jansson, Stockholm, föreståndaren för statens trädgårdsförsök, professorn F. W. Nilsson samt framlidne redaktören S. Wetterberg, Älsten. Kommittén har avgivit dels den 22 december 1947 betänkande med utredning och förslag rörande trädgårdsundervisningen (SOU 1948: 5), dels den 30 december 1947 betänkande rörande statens trädgårdsförsök (SOU 1948: 12). Till förstnämnda betänkande har sekreteraren Jansson avgivit särskilt yttrande angående trädgårdsskolornas äganderättsförhållanden. Kommittéledamoten Wetterberg, vilken avlidit den 21 december 1947, hade förklarat, att han vore ense med kommittén i övrigt beträffande förenämnda betänkan, dock att han instämde i Janssons särskilda yttrande.

Över båda betänkan ha utlåtanden avgivits av statskontoret, lantbruksstyrelsen, byggnadsstyrelsen, lantbruksakademien, vetenskapsakademien, överstyrelsen för yrkesutbildning, styrelserna för lantbrukshögskolan samt för Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut, hushållningssällskapens förvaltningsutskott i Skaraborgs, Kronobergs och Kristianstads län, styrelserna för Adelsnäs trädgårdsskola och Norrlands trädgårdsskola, Sveriges pomologiska förening, Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund, Sveriges konditionerande trädgårdsmästares förbund, Föreningen svenska trädgårdsarkitekter, Stockholms trädgårdsanläggningsförening, Centralorganisationen för examinerade trädgårdsmästare, Svenska trädgårdsarbetsgivareföreningen, Svenska lantarbetsgivareföreningen, Svenska lantarbetareförbundet, Föreningen Sveriges trädgårdskonstulnter, Sveriges hortonomförbund, Skånes trädgårdsanläggningsförening, Föreningen Sveriges kyrkogårdsföreståndare, Jordbrukareungdomens förbund samt Riksförbundet landsbygdens folk.

Härjämte ha yttranden avgivits över enbart betänkandet rörande träd-

gårdsundervisningen av riksmarskalksämberet och Djurgårdsnämnden samt över enbart betänkandet rörande statens trädgårdsförsök av domänstyrelsen, jordbrukets forskningsråd, Gödsel- och kalkindustriernas samarbetsdelegation, styrelserna för Weibullsholms växtförädlingsanstalt, Svenska trädgårdsfröfirmornas förening, Sveriges utsädesförening och Sveriges fröhandlareförening samt av J. E. Olsens Enke A. B., Otto J. Olsson & sons AB samt Algot Holmberg & söner AB. Vidare har till jordbruksdepartementet ingivits protokoll från sammanträde med styrelsen för Norrlands trädgårdsskoleförbund, vid vilket styrelsen behandlat betänkandet rörande trädgårdsundervisningen.

Styrelsen för Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut har med skrivelse den 27 augusti 1948 överlämnat förslag till inkomst- och utgiftsstaten för institutet för budgetåret 1949/50. Vidare har institutsstyrelsen den 20 september 1948 gjort framställning om att Alnarps mejeri skulle få övertaga mjölkleveranserna till Kävlinge mejeri. I samband därmed har styrelsen hemställt om anslag till viss utökning av Alnarpsmejeriets maskinella utrustning samt till tillbyggnad av mejeriets lagerlokaler.

Över förslagen till inkomst- och utgiftsstaten ha remissutlåtanden avgivits av statskontoret, lantbruksstyrelsen samt styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbrukförsök. De båda förstnämnda myndigheterna ha även yttrat sig över institutsstyrelsens framställning angående mjölkleveranserna.

I. Försök, forskning och undervisning på mejerinäringens område.

Förslaget.

Vid *statens mejeriförsök* föreslås i första hand, att en betydande förstärkning av personalorganisationen skall äga rum. Sålunda förordas tre laboratoriefattningar skola inrättas jämte motsvarande förstärkning av assistent- och biträdespersonalen. Antalet fattningar skola sammanlagt ökas från 8 till 19. Därjämte föreslås en betydande materiell upprustning av försöksinstitutionen.

Utöver de nuvarande laboratoriemässiga försöken och försöken i mindre teknisk skala böra enligt utredningen även försök i driftsmässig skala komma till stånd vid ett särskilt driftsförsöksmejeri med en daglig invägning om 60 000 kilogram mjölk. Mejeriet skall drivas av Svenska mejeriernas riksförening men statsbidrag skall utgå till anläggningskostnaderna.

I detta sammanhang må anmärkas, att styrelsen för Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut hemställt om tillstånd att få övertaga mjölkleveranserna till Kävlinge mejeri.

Under förutsättning att försöksinstitutionen kommer att kvarbli i Alnarp föreslås, att husdjursförsöksanstalten vid Ultuna utrustas med ett mindre försöksmejeri för att tillgodose behovet av samordnade husdjursförsök och mejeriförsök.

Den högre mejeriundersökningen föreslås skola kvarbliva i Alnarp. Fyra av de nio sakkunniga, som deltagit i utredningen, ha emellertid i särskilt yttrande uttalat sig för att undervisningen skall förläggas till lantbruks-högskolan vid Ultuna.

Den högre mejerikursens vetenskapliga institutioner skola enligt förslaget erhålla personalförstärkningar; bland annat föreslås inrättandet av en lektorsbefattning i mejeriekonomi och en laboratorsbefattning i mejerikemi eller mejeribakteriologi samt utökning av assistent- och biträdespersonalen, så att antalet befattningshavare vid institutionerna ökas från 5 till 15.

Tillika föreslås, att en laboratorsbefattning i juvrets fysiologi och allmän galaktologi skall inrättas vid lantbrukshögskolans djurfysiologiska institution för forskning rörande mjölkbildningens fysiologi.

Mejeriskoleutbildningen skall äga rum vid Alnarps mejeriskola samt vid en ny skola, förlagd till Örnköldsviks sortens andelsförenings nya mejeri i Kroksta, vardera med plats för 30—33 elever årligen. Den nya skolan föreslås skola bli helt statlig. Två sakkunniga ha emellertid i särskilt yttrande förordat, att skolan skall inrättas såsom en statsunderstödd skola med en för ändamålet bildad stiftelse såsom huvudman.

De nuvarande s. k. mindre mejeriskolorna i Fellingsbro, Dvärsätt och Röbäck, vilka anses icke uppfylla nutida utbildningskrav, skola bibehållas under namn av mejeripraktikantskolor för meddelande under skolmässiga former av mejeripraktisk utbildning. I samband härmed föreslås, att tiden för den för inträde vid mejeriskola och vid den högre mejerikursen föreskrivna praktiska utbildningen skall nedsättas till hälften för sökande, som genomgått fullständig kurs vid mejeripraktikantskola.

En särskild *osttillverkarkurs* bör enligt förslaget inrättas vid Alnarps mejeriskola för specialutbildning av osttillverkare. Kursen skall organiseras såsom en helårskurs för 10 à 12 elever per år.

Nuvarande *fortbildningskurser för mejeripersonal* avses skola bibehållas.

Liksom för närvarande bör *mejerikonsulentverksamheten* handhas av Svenska mejeriernas riksförening. Specialkonsulenternas antal bör successivt ökas och distriktskonsulenternas minskas. Statsbidraget till specialkonsulenternas grundlön föreslås höjt från 6 200 kronor till 8 400 kronor per år.

Ett genomförande av Alnarpsalternativet enligt föreliggande förslag skulle innebära en ökning av statens årliga utgifter för mejeriförsöksverksamheten och den högre mejeriundervisningen med i runt tal 260 000 kronor. Ultunaalternativet innebär en motsvarande ökning av omkring 280 000 kronor. Om samtidigt — såsom utredningsmannen föreslår — det nuvarande till 90 000 kronor uppgående statsbidraget åt Svenska mejeriernas riksförening för organisationsverksamhet, teknisk verksamhet och driftsanalys indrages, kommer ökningen av statens utgifter på detta område att inskränka sig till omkring 170 000 kronor enligt Alnarpsalternativet och 190 000 kronor enligt Ultunaalternativet. Ett genomförande av utredningsmannens för-

slag i övrigt innebär en ökning av statens årliga utgifter på området med omkring 94 000 kronor.

Genomförandet av byggnadsprogrammet för statens mejeriförsök och den högre mejeriundervisningen kräver enligt Alnarpsalternativet engångsanslag av 4 892 000 kronor och enligt Ultunaalternativet 6 350 000 kronor. Den staten åvilande engångskostnaden för Krokstaskolans byggnader uppgår till omkring 657 000 kronor.

Vad angår engångskostnaderna för utrustning bliva dessa för Alnarpsalternativet 155 000 kronor och för Ultunaalternativet 505 000 kronor. Motsvarande kostnader för utrustningen av Krokstaskolan uppgå till omkring 130 000 kronor och för utrustning till lantbrukshögskolans djurfysiologiska institution till 15 000 kronor.

Rörande det närmare innehållet i utredningens förslag ävensom beträffande villkoren för övertagandet av mjölkleveranserna till Kävlinge mejeri, hänvisas till s. 9—12, 14—17, 22—27 samt 32—37 i propositionen.

Yttrandena.

I fråga om remissutlåtandena över utredningens förslag samt över hemställan om övertagandet av mjölkleveranserna till Kävlinge mejeri torde utskottet få hänvisa till framställningen å s. 8—9, 12—14, 17—24, 27—34 samt 36—37 i propositionen.

Departementschefen.

»De förslag, som utredningsmannen framlagt, syfta till att få till stånd en omfattande utbyggnad såväl av forsknings- och försöksverksamheten på mejerinäringens område som av den högre och lägre mejeriundervisningen. En sådan utbyggnad synes även påkallad. Med hänsyn till den dominerande ställning, som produktionen av mjölk och mejeriprodukter intager inom jordbruket, är det uppenbarligen av stor betydelse, att forsknings- och försöksverksamheten även här skall ha sådana resurser, att den på ett tillfredsställande sätt kan fylla sina betydelsefulla uppgifter. Det är vidare likaledes angeläget, att mejeripersonalen skall ha möjlighet att få den utbildning, som erfordras för att ett fullgott resultat av mejeridriften skall kunna ernås.

Såsom även understrukits i åtskilliga yttranden kunna förhållandena på dessa områden för närvarande icke anses tillfredsställande. Bland annat är den personal, som nu finnes tillgänglig för mejeriforskning och mejeriförsök, uppenbart otillräcklig. Även utbildningsmöjligheterna på mejeribanan lämna rum för erinringar. I anslutning till den allmänna upprustning av forsknings-, försöks- och undervisningsverksamheten inom lantbrukets olika grenar, som delvis redan beslutats och varom förslag i övrigt torde komma att föreläggas årets riksdag, anser jag det önskvärt, att en sådan upprustning nu skall komma till stånd även på förevarande område. Vissa frågor, vilka för sin lösning fordra mera omfattande byggnadsföretag, torde

emellertid härvid böra ställas på framtiden. Även i övrigt måste självfallet en betydande återhållsamhet iakttagas.

Vad först angår mejeriförsöksverksamheten anser jag i likhet med utredningsmannen, att den grundläggande verksamheten i laboratorieskala och i mindre teknisk skala även i fortsättningen bör vara en statlig uppgift och — i överensstämmelse med nuvarande organisation — handhas av statens mejeriförsök. Likaså kan jag i huvudsak ansluta mig till vad i betänkandet anförts angående avgränsningen av den verksamhet, som bör bedrivas av statens mejeriförsök. Inom försöksverksamhetens organisatoriska ram bör sålunda kunna bedrivas även erforderlig grundläggande vetenskaplig forskning. Produktkontroll bör ej ingå i försöksverksamheten, utan denna kontroll bör liksom för närvarande ombesörjas av Svenska smörprovningarna. Ekonomiska undersökningar samt byggnads- och maskintekniska försök böra likaså i princip anses falla utanför institutionens verksamhetsområde. I övrigt bör däremot all försöksverksamhet rörande mejerinäringens problem — i den mån den bedrivs i laboratorieskala eller i mindre teknisk skala — inrymmas inom statens mejeriförsöks arbetsuppgifter. Driftsförsök i stor skala synas åter i princip böra anses vara en mejerinäringens egen angelägenhet. Denna ståndpunkt utesluter väl ej att det allmänna, där så befinnes lämpligt, kan böra ekonomiskt stödja även sådana driftsförsök som sist nämnts. Även om dylika försök otvivelaktigt kunna giva resultat av stort värde finner jag det emellertid tveksamt, hurvida staten bör åtaga sig att lämna understöd till ett driftsförsöksmejeri, i vart fall i den omfattning, som utredningsmannen förordat. Då dessutom inrättandet av ett dylikt mejeri förutsätter omfattande byggnadsarbeten, vilka icke torde kunna komma till stånd under de närmaste åren, synes det icke erforderligt att nu taga ställning till sistnämnda fråga.

En fråga som behandlats ingående såväl i betänkandet som i åtskilliga yttranden är valet av förläggningssort för mejeriförsöksverksamheten även för den högre mejeriundervisningen och den därmed förbundna mejeriforskningen. Rörande denna fråga vill jag först framhålla, att jag i överensstämmelse med den uppfattning, som kommit till uttryck såväl i betänkandet som i flertalet yttranden, anser det angeläget, att en nära anknytning även i fortsättningen skall finnas mellan dessa verksamhetsgrenar. Olika förläggningsplatser för desamma synas därför om möjligt böra undvikas. Av de båda förläggningssalternativ, som varit på tal, nämligen Alnarp och Ultuna, förutsätter det senare oundgängligen omfattande nybyggnader. Där est verksamheten även i fortsättningen skall vara förlagd till Alnarp, synes det däremot vara möjligt att med allenast begränsade ombyggnader skapa utrymme för en behövlig personalförstärkning.

Eftersom de byggnadsarbeten, som Ultunaalternativet förutsätter, i nuvarande läge torde vara uteslutna, kan en förflyttning dit icke anses aktuell. Även bortsett härifrån är jag emellertid av den uppfattningen, att tillräckligt bärande skäl icke anförts för en dylik överflyttning av den högre mejeriundervisningen och mejeriförsöksverksamheten. De fördelar, som det

ur undervisnings- och forskningssynpunkter kan innebära, att denna verksamhet lokalt får anknytning till lantbrukshögskolans vetenskapliga institutioner, uppväga nämligen enligt min mening icke de påtagliga olägenheter, vilka synas vara förenade med detta alternativ.

Såsom en av dessa olägenheter vill jag beteckna den avsevärda merkostnaden för genomförande av Ultunaalternativet. I några yttranden har visserligen gjorts gällande, att utredningsmannens kalkyler skulle på ett missvisande sätt tala mot Ultunaalternativet bland annat därigenom att utredningsmannen icke räknat med de besparingar, som kunde vinnas om de nuvarande lokalerna i Alnarp användes för vissa andra ändamål. Enligt min uppfattning kunna emellertid ifrågavarande utrymmen, som till stor del utgöras av mejeri- och lagerlokaler, endast i begränsad utsträckning eller efter betydande ombyggnader utnyttjas för andra ändamål än de nuvarande. Invändningen synes alltså icke på något avgörande sätt rubba det resultat i kostnadsfrågan, till vilket utredningsmannen kommit.

Jag vill även tillägga, att enligt mitt förmenande lantbrukshögskolan med den till denna knutna försöksverksamheten nu nått en sådan omfattning, att en viss återhållsamhet vid utvidgningen av dess verksamhetsram är tillrådlig. Detta gäller icke minst därför att de markutrymmen, som stå till högskolans förfogande, numera äro relativt begränsade.

I betänkandet har anförts att, om statens mejeriförsök och den högre mejeriundervisningen skulle kvarbli vid Alnarp, borde försöksverksamheten utbyggas med ett särskilt försöksmejeri vid husdjursförsöksanstalten i Ultuna. Ehuru jag i och för sig anser det önskvärt, att kombinerade utfodrings- och mejeriförsök skola komma till stånd, kan jag dock ej för närvarande förorda, att ett särskilt försöksmejeri skall inrättas för detta ändamål.

Utredningsmannens förslag rörande mejeriförsöksverksamheten torde däremot kunna läggas till grund för omedelbara åtgärder i de delar, som avse en förstärkning av personalorganisationen vid statens mejeriförsök. Genom åtgärder av detta slag synas också de mest trängande reformkraven på området kunna tillgodoses. Jag anser mig dock nu kunna förorda inrättande av nya befattningar endast i den mån detta kan ske utan att nybyggnadsarbeten eller mera omfattande utrustningsanslag påfordras. Vidare måste en viss avvägning göras mellan personalbehovet vid försöksinstitutionen, å ena sidan, och personalbehovet vid de till den högre mejerikursen hörande forskningsinstitutionerna, å andra sidan. Från mejeriinstitutionerna vid Alnarp har jag under hand inhämtat vissa upplysningar om hur en på dylikt sätt begränsad personalförstärkning lämpligen bör ske. De förslag, som framläggas i det följande, äro även utformade med hänsyn till dessa synpunkter.

Vad beträffar de av utredningsmannen föreslagna tre laboratorstjänsterna vid statens mejeriförsök torde jag få erinra om att 1948 års riksdag icke framställt någon erinran mot att en sådan tjänst i lönegrad Ce 29 skulle inrättas vid mejeriförsöken från och med den 1 juli 1949 (prop. nr 167; r. skr. nr 308). Enligt vad jag under hand inhämtat torde för närvarande endast denna laboratorstjänst behöva inrättas vid statens mejeriförsök. En-

ligt beslut av 1948 års riksdag skola emellertid motsvarande tjänster inom andra försöks- och forskningsinstitutioner på jordbrukets område placeras å ordinarie stat. Någon anledning att behandla ifrågavarande laboratorstjänst på annat sätt synes ej föreligga. Jag vill därför föreslå, att även denna skall placeras i lönegrad Ca 29. Innehavaren av tjänsten bör ha att leda arbetet vid mejeriförsökens kemiska och bakteriologiska laboratorier. Befattningen bör därför gälla ämnesområdena kemi och bakteriologi. I syfte att dels giva de mejeristuderande en bättre kontakt med försöksverksamheten, dels bättre utnyttja de vetenskapliga personalresurserna för mejerierundervisningen vill jag vidare förorda, att ifrågavarande laboratorbefattning skall förenas med en viss undervisningsskyldighet. Eftersom jag i det följande kommer att föreslå att vid institutionen för mejerikemi och mejeribakteriologi skall inrättas en laboratorstjänst i mejerikemi, synes undervisningsskyldigheten för laboratorn vid mejeriförsöken företrädesvis böra avse ämnet mejeribakteriologi.

Inrättas den nu föreslagna laboratorstjänsten, bör föreståndaren för statens mejeriförsök befrias från den direkta ledningen av de analyser och laboratorieundersökningar, som åtfölja en produktframställningsserie. Han bör dock alltså själv vara arbetsledare för försöksmejeriets produkttekniska arbeten. För närvarande har han till biträde vid dessa arbeten endast en försöksmejerist. I betraktande av sina övriga arbetsuppgifter synes han emellertid behöva hjälpkraft för mera kvalificerade rutinarbeten på den produkttekniska avdelningen. Jag vill därför förorda, att avdelningen för detta ändamål tilldelas en förste assistent. Denne bör i likhet med de två förste assistenter, som redan finnas vid mejeriförsökens kemiska och bakteriologiska laboratorier, placeras i lönegrad Ce 24.

Vid statens mejeriförsök finnes för närvarande endast ett laboratoriebiträde. Även biträdespersonalen torde emellertid böra förstärkas så att de kemiska och bakteriologiska laboratorierna kunna förfoga över ett laboratoriebiträde var. Antalet laboratoriebiträden torde alltså böra ökas med ett.

Jag biträder utredningsmannens förslag, att den nuvarande arvodesbefattningen såsom försöksmejerist omändras till en extra ordinarie tjänst. Denna befattning torde, såsom statskontoret föreslagit, böra placeras i 16 lönegraden. Däremot anser jag mig icke kunna förorda förslaget att inrätta en tjänst såsom institutionsvaktmästare vid mejeriförsöken i lönegrad Ce 11.

Den av utredningsmannen föreslagna ytterligare personalökningen vid mejeriförsöken med tre assistenter, en förste försöksmejerist, en maskinist, ett laboratoriebiträde och ett kanslibiträde kan jag i vart fall för närvarande icke tillstyrka.

Även de till den högre mejerikursen hörande institutionerna behöva, såsom framhållits i betänkandet, förstärkas med såväl nya vetenskapliga befattningar som hjälpkrafter av olika slag. Jag vill därför förorda, att sådana personalförstärkningar nu skola genomföras i viss utsträckning. Såsom redan understrukits måste emellertid utvidgningen begränsas bland annat så att nybyggnader icke behöva företagas.

För institutionen för mejerilära och mejeriekonomi synes det särskilt angeläget, att ämnet mejeriekonomi erhåller en särskild företrädare. Såsom utredningsmannen föreslagit torde detta böra ske i den formen, att institutionen tillföres en speciellt på detta ämne inriktad vetenskaplig befattningshavare, vilken skall bedriva forskning samt handhava undervisnings- och examinationsskyldigheten i ämnet. Denne bör, i överensstämmelse med vad statskontoret uttalat, erhålla ställning som laborator och placeras i lönegrad Ca 29.

Professorn i mejerilära har för närvarande till sitt förfogande endast en arvodesavlönad assistent, vars arbetstid främst tages i anspråk för undervisningen i ämnet. Kvalificerad assistenthjälp torde även i fortsättningen vara erforderlig för ifrågavarande uppgifter. Jag vill därför förorda, att den nuvarande arvodesbefattningen utbytes mot en befattning såsom förste assistent i lönegrad Ce 24. Om en regelbunden forskning i mejerilära skall kunna bedrivas, torde dessutom behövas en assistent, vilken kan biträda vid undersökningsarbeten. För detta ändamål vill jag föreslå, att en assistentbefattning skall inrättas. Innehavaren av denna befattning bör tills vidare placeras i samma lönegrad som assistenter vid lantbrukshögskolans forskningsinstitutioner, d. v. s. i lönegrad Cg 17 med uppflyttning till lönegrad Cg 20 efter ett och ett halvt års tjänstgöring. I likhet med vad som gäller vid lantbrukshögskolan bör dock studerande, som ej avlagt examen och som förordnas till assistent, endast uppbära arvode med 6 900 kronor för år.

Frågan om assistent åt laborator i mejeriekonomi bör prövas först sedan denne varit i verksamhet någon tid. För att behovet av biträdespersonal vid institutionen för mejerilära och mejeriekonomi skall tillgodoses vill jag däremot förorda, att medel skola beräknas för avlönande av ett laboratoriebiträde och ett skrivbiträde.

Institutionen för mejerikemi och mejeribakteriologi omfattar, såsom utredningsmannen framhållit, synnerligen vidsträckt ämnesområden. Jag tillstyrker därför förslaget, att verksamheten vid denna institution skall fördelas på två forskare genom att till institutionen knytes en laborator i lönegrad Ca 29. Denne laborator bör vara kemist. Jag torde här få erinra om att jag i det föregående förordat att innehavaren av en av de föreslagna laboratorstjänsterna vid mejeriförsöksverksamheten skall ha viss undervisningsskyldighet, främst i mejeribakteriologi.

Jag har ingen erinran mot förslaget att institutionens båda forskare skola erhålla var sin assistent såsom medhjälpare. Det är emellertid enligt min mening till fyllest om institutionen får en förste assistent i lönegrad Ce 24 och en assistent med samma löneställning, som föreslagits för assistenten å institutionen för mejerilära och mejeriekonomi. Vid bifall härtill bör den nuvarande arvodesavlönade assistentbefattningen vid institutionen indragas. Av utredningsmannen föreslagna medel för tillfällig assistenthjälp vid institutionen torde, enligt vad jag under hand inhämtat, tills vidare icke erfordras.

I fråga om biträdespersonal vill jag tillstyrka, att medel beräknas för ett laboratoriebiträde å vardera kemiska och bakteriologiska laboratoriet vid

institutionen. Något biträde för kontorsgöromål torde däremot icke erfordras vid denna institution. Förslaget att för institutionen skall avses en vaktmästartjänst i lönegrad Ce 11 kan jag icke för närvarande biträda.

Utredningsmannens förslag om höjning av de båda elevstipendier, som finnas för studerande vid högre mejerikursen, vill jag biträda såtillvida, att jag förordar, att dessa stipendier skola utgå med samma belopp som motsvarande stipendier vid lantbrukshögskolan eller med 800 kronor för år.

Att, såsom styrelsen för Alnarpsinstitutet ifrågasatt, ändra benämningen »högre mejerikursen» till »mejerihögskolan» finner jag icke motiverat.

Vad härefter angår utredningsmannens förslag om utvidgning av lantbrukshögskolans djurfysiologiska institution vill jag erinra om att de personalförstärkningar vid lantbrukshögskolan som beslötos av 1948 års riksdag bland annat avsågo att utrusta ett flertal av högskolans institutioner med laboratorstjänster. Dylika befattningar inrättades dock icke vid institutionerna för djurfysiologi, husdjurens avels- och raslära samt husdjurens utfodring och skötsel. Jag har icke heller ansett mig böra förorda de förnyade förslag om inrättande av sådana tjänster vid husdjursinstitutionerna, som lantbrukshögskolans styrelse framställt i samband med anslagsäskandena för budgetåret 1949/50. Enligt min uppfattning bör det under dessa omständigheter icke komma i fråga att inrätta den laboratorstjänst i juvrets fysiologi och allmän galaktologi som utredningsmannen föreslagit. En befattning på ett så speciellt forskningsområde synes nämligen mindre angelägen än de i annat sammanhang föreslagna laboratorstjänsterna på husdjursforskningens område.

I fråga om mejeriskoleutbildningen finner jag utredningsmannen ha anfört bärande skäl för att de mindre mejeriskolorna i Fellingsbro, Dvärsätt och Röbbäck icke längre skola användas för egentlig mejeriskoleutbildning och att i stället en ny mejeriskola skall inrättas. Det synes vidare ur olika synpunkter vara lämpligt att, såsom föreslagits i betänkandet, denna skola förläggas i anslutning till Örnsköldsviksortens andelsmejeriförenings mejeri i Kroksta. Däremot kan jag icke biträda förslaget, att skolan skulle ha karaktären av en helt statlig skola. Särskilt det förhållandet, att skolan skulle vara anknyten till ett enskilt mejeri och i viss mån även till en försöksstation i enskild organisations ägo, gör det enligt min mening lämpligare, att skolan anordnas såsom statsunderstödd skola. Jag anser därför, att frågan om den föreslagna nya mejeriskolans organisation bör bli föremål för fortsatta underhandlingar med intresserade parter. Härvid böra enligt min mening beaktas de synpunkter, som framförts av norrlandskommittén och representanter för norrländska mejeriorganisationer, nämligen att skolan i egenskap av riksskola icke bör för sin tillkomst och verksamhet bli beroende av lokala åtaganden och ekonomiskt belasta lokala myndigheter och organisationer. Enligt vad jag inhämtat finnes även hos Svenska mejeriernas riksförening intresse för att ställa sig som huvudman för skolan. Då det under alla förhållanden är uteslutet att nu påbörja uppförandet av

de erforderliga skolbyggnaderna, torde det närmaste steget därför böra vara att undersöka möjligheterna att få till stånd en godtagbar överenskommelse om de villkor, på vilka riksföreningen kan vilja åtaga sig huvudmannaskapet för skolan. Frågan torde därefter få underställas riksdagen.

Då jag sålunda icke är beredd att nu framlägga något definitivt förslag om den form, i vilken den nya mejeriskolan bör anordnas, torde icke heller med skolans inre organisation sammanhängande spörsmål rörande skolans ledning, lärarkrafter m. m. nu behöva upptagas till prövning.

Intill dess den nya skolan kommit till stånd torde det vara nödvändigt att bibehålla de nuvarande mejeriskolorna i Fellingsbro, Dvårsätt och Röbbäck. Jag har vidare ingen erinran mot utredningsmannens förslag att dessa skolor därefter skola omläggas för meddelande av mejeripraktikantutbildning under skolmässiga former. De nuvarande statsbidragen till dessa skolor torde i så fall böra bibehållas. Denna form av praktikantutbildning bör dock ha försökskaraktär. Innan närmare erfarenhet vunnits böra därför inga ytterligare praktikantskolor utöver de tre nämnda inrättas.

Enligt betänkandet skulle vid Alnarp årligen anordnas särskilda osttillverkarkurser. Däremot har utredningsmannen icke upptagit ett tidigare framfört förslag om anordnande av mejeriföreståndarkurser. Osttillverkarkurser av det slag, som utredningsmannen angivit, synas kunna bli av värde för mejerinäringen. Samtidigt anser jag det emellertid även önskvärt att den, som genomgått mejeriskola, skall kunna erhålla fortsatt utbildning, vilken gör honom bättre rustad att tjänstgöra som driftsledare. För detta ändamål böra därför enligt min mening även anordnas särskilda driftsledarkurser. Anmärkas må att dessa kurser givetvis icke kunna giva en så omfattande utbildning, att de kunna ersätta den högre mejerikursen.

Ifrågavarande kurser böra förläggas till Alnarp. Lämpligen kunna därvid en osttillverkarkurs och en driftsledarkurs anordnas alternerande vart annat år. Alnarpsinstitutets nuvarande undervisningslokaler och elevbostäder räcka emellertid för närvarande icke till härför. Frågan om anordnandet av dylika kurser kan därför i vart fall icke bli aktuell under budgetåret 1949/50.

Förslag har även tidigare framställts om anordnande av särskilda specialkurser för maskinister och montörer. I likhet med utredningsmannen anser jag emellertid några dylika kurser icke böra anordnas för närvarande. Däremot bör möjlighet även i fortsättningen finnas att lämna statsbidrag till anordnande av fortbildningskurser för mejeripersonal.

Den av riksföreningen med statligt stöd bedrivna mejerikonsulentverksamheten har otvivelaktigt varit av mycket stor betydelse för den tekniska och ekonomiska utvecklingen av mejerihanteringen. Det synes därför vara av vikt, att denna verksamhet skall fortsättas och anpassas efter de förändringar, som ske inom näringsgrenen. I anslutning till den fortgående centraliseringen av mejeridriften torde sålunda specialkonsulenternas arbete efter hand böra utvidgas allt mer och antalet distriktskonsulenter i stället böra minskas successivt.

Ifrågavarande verksamhet torde även i fortsättningen böra handhas av riksföreningen och det bör även ankomma på riksföreningen att besluta om dess organisation. Det skulle kunna ifrågasättas, om ej kostnaderna för densamma helt borde bäras av riksföreningen. Med hänsyn till den betydelse, som verksamheten har för det ekonomiska resultatet av jordbruksdriften, vill jag emellertid i likhet med utredningsmannen förorda, att statsbidrag till densamma skall utgå även i fortsättningen.

Emellertid bör enligt min mening bidragssystemet omläggas. Jag anser sålunda att bidraget — i likhet med vad som gäller beträffande statsbidrag till vissa andra grenar av föreningens verksamhet — i fortsättningen bör utgå med ett bestämt årligt totalbelopp. Detta synes lämpligen kunna bestämmas till ungefärligen samma belopp som det, vilket beräknats för innevarande budgetår, eller i runt tal 120 000 kronor. Jag vill i detta sammanhang erinra om att riksföreningens sammanlagda utgifter för konsulentverksamheten under sagda budgetår betydligt överstego den angivna summan. Det torde kunna förutsättas, att riksföreningen även i fortsättningen skall bedriva konsulentverksamhet i minst samma omfattning som hittills.

Den nedgång, som ägt rum i mjölkleveranserna till Alnarps mejeri, gör det redan med nuvarande organisation ofrånkomligt, att åtgärder vidtagas för att trygga den mjölktilförsel, som behövs för att försök, forskning och undervisning skola kunna bedrivas i avsedd omfattning. Behovet av dylika åtgärder blir än större, därest den av mig förordade utbyggnaden av försöks- och forskningsinstitutionerna genomföres. Det från Alnarpsinstitutets styrelse inkomna förslaget, att Alnarps mejeri skulle övertaga de mjölkleveranser som nu ske till Kävlunge mejeri, synes i huvudsak utgöra en tillfredsställande lösning. Beträffande villkoren för övertagandet vill jag dock anmärka, att det enligt min mening icke är lämpligt att det i det preliminära avtalet angivna pensionsåtagandet skall vara helt oberoende av om mjölkleveranserna minskas. Skulle de mjölkleveranser som nu avses skola övertagas, komma att nedgå mera avsevärt, bör enligt min mening pensionsåtagandet jämkas i motsvarande mån. Jag tillstyrker sålunda, att styrelsen för Alnarpsinstitutet skall bemyndigas att fullfölja det preliminära avtalet med den jämkning som nu angivits. Med hänsyn till de ekonomiska förpliktelser, som avtalet innebär, torde riksdagens medgivande härtill böra inhämtas.

Jag vill i detta sammanhang upptaga frågan, hur ledningen av Alnarps mejeri bör ordnas. För närvarande är professorn i mejerilära även föreståndare för mejeriet. Utredningsmannen har icke räknat med någon ändring i detta avseende, om den högre mejerikursen skulle kvarbli i Alnarp. Däremot ha fyra av de sakkunniga, med vilka utredningsmannen överlagt, liksom även styrelsen för Alnarpsinstitutet ansett, att en särskild mejeriföreståndare borde anställas. Enligt min mening är det ur de principiella synpunkter, som varit vägledande vid den under senare år företagna uppbyggnaden av vetenskapliga institutioner, väl motiverat att professorn i

mejerilära avlastas från den omedelbara ledningen av mejeriets skötsel. Inrättas en särskild föreståndarbefattning skulle vidare en förste mejeristjänst på mejeriets stat kunna indragas. Dessutom har nu i samband med frågan om övertagandet av Kävlinge mejeri ifrågasatts, att ett särskilt föreståndararvode skulle utgå till professorn i mejerilära, vilket i och för sig torde kunna anses skäligt. Under dessa förhållanden synas icke heller ur ekonomisk synpunkt några allvarligare betänkligheter kunna resas mot att i stället en särskild mejeriföreståndare anställs. Jag föreslår därför, att medel för en mejeriföreståndarbefattning upptagas på utgiftsstaten för Alnarps mejeri.

I samband med förslaget om övertagande av mjölkleveranser från Kävlinge mejeri har styrelsen för Alnarpsinstitutet vidare hemställt att till maskinell utrustning av Alnarps mejeri måtte anvisas ett belopp av 137 000 kronor och för tillbyggnad av mejeriets lagerlokaler för ost 95 000 kronor. Dessa engångsutgifter torde vara en ofrånkomlig konsekvens av den planerade utvidgningen av mejeriets drift. Jag har icke heller någon erinran mot beräkningarna av dessa belopp och ämnar därför vid anslagsberäkningarna i det följande förorda, att till utrustning av Alnarps mejeri skall anvisas ett belopp av 137 000 kronor samt att för tillbyggnad av mejeriet skall anvisas ett investeringsanslag av 95 000 kronor.»

Utskottet.

Behovet av en förbättrad organisation av forsknings- och försöksverksamheten på mejerihanteringsområdet har redan tidigare varit uppmärksammat av riksdagen. Vid behandlingen av statsutskottets utlåtande nr 141/1943, vari bl. a. framhölls, att den rådande splittringen av verksamheten måste medföra olägenheter såväl i ekonomiskt hänseende som i fråga om verksamhetens effektivitet, fann riksdagen sålunda skäl föreligga att hos Kungl. Maj:t hemställa om en utredning av frågan. Det synes även vara allmänt erkänt, att verksamhetens personaltillgång och materiella utrustning behöva ökas. Likaså torde undervisningen inom mejerinäringen icke kunna anses helt tillfredsställande.

Den upprustning i skilda hänseenden, som torde vara motiverad på ifrågavarande område, måste emellertid i avsevärd mån begränsas på grund av det statsfinansiella läget. Det synes härvid utskottet lämpligt att i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag i första hand ställa på framtiden sådana frågor, som för sin lösning fordra mera omfattande byggnadsföretag.

I fråga om mejeriförsöksverksamheten vill utskottet ansluta sig till vad Kungl. Maj:t uttalat angående avgränsningen av arbetsuppgifterna. Således böra enligt utskottets mening produktkontroll, ekonomiska undersökningar samt byggnads- och maskintekniska försök falla utanför försöksverksamhetens område. Huruvida försök i fullt driftsmässig skala (heltekniska försök) skola hänföras till verksamhetens uppgifter synes icke behöva avgöras för närvarande, eftersom byggnadsarbetena för det för sådana försök erforderliga försöksmejeriet icke nu torde kunna komma till stånd.

Beträffande förläggningssorten för mejeriförsöksverksamheten ha två alternativ framkommit, nämligen Alnarp och Ultuna. Med utgångspunkt från den allmänt omfattade meningen, att försöksverksamheten bör vara förlagd till samma plats som den högre mejeriundervisningen och statens maskinprovningars mejeriavdelning, anser sig utskottet böra förordna, att Alnarp bibehålles som förläggningssort. Vid sitt ställningstagande har utskottet bland annat fäst vikt vid att förläggningen till Alnarp icke, såvitt utredningen giver vid handen, ogynnsamt påverkat verksamhetens eller undervisningens standard hittills samt att en förläggning till Ultuna av de tillgängliga uppgifterna att döma skulle medföra avsevärda merkostnader.

Såsom utredningsmannen framhållit torde den forsknings- och försöksverksamhet, som avser utfodringens och ladugårdshygienens inverkan på mjölkens näringsvärde och användbarhet, ur mejeritekniska synpunkter böra bedrivas i samarbete med husdjursförsöksanstalten i Ultuna. Därest mejeriförsöksverksamheten stannar kvar i Alnarp, bör enligt utredningsmannen ett särskilt försöksmejeri för sådant ändamål inrättas vid anstalten. Utskottet biträder härvidlag Kungl. Maj:ts förslag, att mejeriet icke för närvarande skall komma till stånd, men förutsätter, att anstaltens behov i förevarande hänseende följes med uppmärksamhet.

Vad Kungl. Maj:t förordat i fråga om förstärkningen av personalorganisationen vid mejeriförsöksverksamheten föranleder icke någon utskottets erinran.

Ej heller har utskottet något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag rörande den högre mejerikursen och lantbrukshögskolans djurfysiologiska institution.

I fråga om mejeriskolutbildningen biträder utskottet vad Kungl. Maj:t förordat och vill därvid understryka, att det även enligt utskottets mening synes olämpligt att låta den föreslagna nya mejerikolan, som skall ha karaktär av riksskola, bliva beroende av lokala åtaganden. Utskottet biträder likaledes i propositionen framlagda förslag rörande anordnandet av osttillverkarkurser m. m. ävensom angående mejerikonstulerverksamheten.

Vad angår Alnarps mejeri har utskottet intet annat att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag än att i avtalet med styrelsen för Kävlinge mejeriförening enligt utskottets mening icke skäligen bör göras förbehåll om jämkning av pensionen till disponenten V. Jacobsson i händelse av framtida minskning i mjölkleveranserna.

II. Trädgårdsundervisning och trädgårdsförsök.

Huvuddragen av 1946 års trädgårdsundervisningskommittés förslag.

Den praktiska lärlingsutbildningen inom trädgårdsundervisningen bör enligt kommittén i huvudsak regleras av parterna på arbetsmarknaden utan statens mellankomst. Statsbidrag bör ej utgå till denna utbildning. Där-

emot bör *den teoretiska lärlingsutbildningen* ordnas genom det allmännas försorg i form av särskilda kurser, som antingen skola läggas in i de statsunderstödda trädgårdsskolornas ordinarie undervisningsprogram eller förläggas till de statsunderstödda yrkesskolorna eller anordnas vid andra lämpliga utbildningsanstalter. Även bör korrespondensundervisning anordnas med kortare muntliga repetitionskurser.

De skolor, som anordna teoretiska utbildningskurser, böra erhålla statsbidrag härför. Likaså skall statsbidrag utgå till kostnader för kursavgifter samt för resor till och från skolan ävensom till stipendier åt lärlingar, som bedriva korrespondensstudier.

Vad *trädgårdsskolorna* angår framhåller kommittén, att deras uppgift bör vara att meddela undervisning i grunderna för trädgårdsskötsel samt övning i ordnande och ledning av trädgårdsarbeten. Färdighet i olika trädgårdsarbeten bör ha förvärvats redan före inträdet, varför eleverna ej längre skola utföra grov- och rutinarbete.

Huvudkurs vid trädgårdsskola skall omfatta 2 160 lektions- och demonstrationstimmar, vilket innebär en betydande ökning. På grund av bortfallet av grov- och rutinarbete kan kurstiden emellertid begränsas från två år till 60 läsveckor med början den 1 november och avslutning under senare delen av februari andra året därefter.

Trädgårdsskolornas undervisning föreslås skola specialiseras på olika linjer, nämligen en linje för växthus- och bänkodling, en linje för frukt- och bärödling med plantskoleskötsel samt en trädgårdsanläggjarlinje. Härjämte bör finnas en allmän linje med särskild inriktning på norrländska förhållanden. Ärligen böra anordnas två huvudkurser enligt den förstnämnda linjen och en huvudkurs enligt envar av de övriga linjerna. Då lägst 15 och högst 25 elever skola kunna intagas i huvudkurs, beräknas årligen lägst 75 och högst 125 elever kunna nyintagas.

Alnarps statliga trädgårdsskola bör bibehållas och vid denna böra organiseras en växthus- och bänkodlingslinje samt en frukt- och bärödlingslinje med plantskoleskötsel. Av de tre nu befintliga statsunderstödda trädgårdsskolorna böra allenast två bibehållas, nämligen lantbruksakademiens trädgårdsskola vid Experimentalfältet samt Norrlands trädgårdsskola i Söråker. Till den tredje, Adelsnäs trädgårdsskola, bör däremot statsbidrag ej utgå i fortsättningen.

Såsom skäl för att statsunderstöd ej längre bör utgå till Adelsnäs trädgårdsskola har kommittén anfört, bland annat, dels att det aktuella utbildningshovet kunde beräknas bliva täckt redan vid ett genomförande av kommitténs förslag om trädgårdsskolelinjer, dels att skolan ej låge inom egentligt trädgårdsodlarområde och dessutom vore ogynnsamt belägen ur fruktodlingssynpunkt, dels att skollokalerna låge på avsevärt avstånd från huvuddelen av odlingarna under glas och den inre organisationen vid skolan därför måste bli ofördelaktig och medföra betydande olägenheter ur undervisningssynpunkt.

Kommittén har vidare framhållit att man, om det i framtiden skulle visa sig behövt att öka utbildningskapaciteten, i första hand borde undersöka,

om ej detta behov kunde tillgodoses genom att ännu en linje upprättades vid någon av de befintliga skolanläggningarna. Ansåges ännu en skola böra inrättas, borde det undersökas, om ej denna skola borde förläggas till västra Sverige.

Vid lantbruksakademiens trädgårdsskola böra finnas en växthus- och bänkodlingslinje samt en trädgårdsanläggning. Vid Norrlands trädgårdsskola bör finnas en allmän linje. Frågan om inrättande av en trädgårdsskola i västra Sverige bör ställas på framtiden.

Vid trädgårdsskolorna böra, förutom huvudkursen, anordnas lärlingskurser samt specialkurser för olika områden av trädgårdsodlingen. Undervisningen vid trädgårdsskolorna bör bestridas av föreståndare, ämneslärare, extra ordinarie ämneslärare och speciallärare samt, i viss utsträckning, av särskilda instruktörer. Föreståndare vid trädgårdsskola bör leda skolträdgården och dess handelsrörelse. Ämneslärare och extra ordinarie ämneslärare böra i regel svara för var sin fackavdelning inom skolträdgården. Där trädgårdsekonomisk byrå finnes, bör läraren i ekonomi leda denna. Undervisningsskyldigheten bör bestämmas för föreståndare till minst 12, för ämneslärare med fackavdelning till minst 20 och för ämneslärare utan fackavdelning till minst 30 timmar i veckan.

Föreståndare och lärare vid trädgårdsskola böra vara årsanställda och åtnjuta semester i den ordning och enligt de regler, som gälla för motsvarande befattningshavare i statens tjänst.

Som arbetsledare i skolträdgården och biträde vid övningar och demonstrationer böra instruktörer anställas. Dessa instruktörer böra, såsom nyss nämnts, i viss utsträckning även biträda vid undervisningen. För deras avlönande bör vid de statsunderstödda trädgårdsskolorna statsbidrag utgå med hälften av instruktörens lön.

Bestämmelserna om statsbidrag föreslås skola ändras dels så, att statsbidrag skall kunna utgå även för uppförande av växthus- och andra ekonomitrymmen, som skola stå i undervisningens tjänst, dels så, att statsbidraget till driftkostnader skall kunna täcka $\frac{3}{4}$ av de verkliga kostnaderna.

Vad den lägre trädgårdsundervisningen angår, har kommittén även behandlat vissa frågor om *fruktodlarskolor*. Kommittén har här till en början ansett att erfarenheter från verksamheten vid den fruktodlarskola, som enligt beslut av 1946 års riksdag skall inrättas i Urshult, böra avvaktas, innan beslut fattas om upprättande av ännu en sådan skola. Huvudkurs vid fruktodlarskola bör förläggas till tiden 15 februari—15 december. Kursen bör omfatta lägst 15 och högst 25 elever. En ny kurs bör anordnas varje år. Statsbidrag till fruktodlarskola bör utgå enligt i huvudsak samma bestämmelser som de, vilka kommittén förordat beträffande statsbidrag till trädgårdsskola.

I fråga om den högre trädgårdsundervisningen föreslår kommittén, att en *trädgårdshögskola* skall upprättas. Vid denna högskola bör meddelas på vetenskaplig grund vilande undervisning i syfte att utbilda befattningsha-

vare och enskilda företagare inom trädgårdsnäringen. Vid trädgårdshögskolan bör därjämte forskning bedrivas och vetenskapsmän utbildas. Trädgårdshögskolan och statens trädgårdsförsök böra organiseras som skilda institutioner. Trädgårdshögskolan bör förläggas till Alnarp. För denna böra användas vissa av de lokaler, som nu disponeras av statens trädgårdsförsök. Sistnämnda institution bör flyttas till någon lämplig plats i Skåne och nya lokaler för densamma uppföras där. Undervisningen vid trädgårdshögskolan bör organiseras enligt två linjer, en odlingsteknisk linje och en trädgårdsanläggarlinje. Utbildningen bör vara treårig vid båda linjerna. Undervisningen bör bestridas av professorer, laboratorer, docenter, biträdande lärare och förste assistenter. Bland annat böra inrättas fyra professurer, nämligen en i trädgårdsodling, en i trädgårdsbotanik (växtsystematik med ärftlighetslära), en i trädgårdsanläggning (trädgårdsarkitektur) samt en i trädgårdsekonomi (trädgårdsnäringens driftsekonomi med trädgårdsbokföring). På den odlingstekniska linjen bör avläggas hortonomexamen och på trädgårdsanläggarlinjen trädgårdsarkitektexamen.

Med hänsyn till de vidgade uppgifter, som styrelsen för Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut skulle erhålla vid ett genomförande av kommitténs förslag angående trädgårdsundervisningen, förordas en viss utvidgning och omorganisation av sagda styrelse.

Statens trädgårdsförsök böra enligt kommittén liksom nu vara organiserade med en huvudstation jämte underlydande stationer, fasta försöksfält och lokala försök. Trädgårdsförsöken böra omfatta följande grenar, nämligen försök med köksväxter på friland och under glas, försök med prydnadsväxter på friland och under glas samt försök med fruktträd och bärväxter. Verksamheten bör inriktas efter trädgårdsnäringens aktuella läge. Försök med kulturer under glas böra därför ägnas avsevärt större uppmärksamhet än tidigare. Även försök med prydnadsväxter — såväl på friland som under glas — böra i framtiden ingå som ett permanent led i verksamheten. Grunderna för de klassificerande sort- och stamförsöken böra vidare ändras så att ökat utrymme kan beredas s. k. kulturförsök.

Huvudstationen bör, såsom redan nämnts, flyttas från Alnarp till annan egendom. Kommittén har i första hand förordat att densamma skall förläggas till kronoegendomen Hjerup nr 2 och 7 i Uppåkra socken, Malmöhus län. Huvudstationen bör omfatta tre fackavdelningar, nämligen en för frukt och bär, en för köksväxter och en för prydnadsväxter. Härjämte bör personal beräknas för upplysning och administration. De underlydande stationerna böra förläggas så, att skilda odlingsområden tillgodoses. De nuvarande försöksstationerna vid Rånna, Ekerum, Tosemarken och Ojebyn böra upprätthållas och erhålla förstärkt organisation. Nyckelby försöksstation bör likaså bibehållas och användas företrädesvis för försök med växthus och bänkgårdskulturer. Försöksstationen vid Söråker bör ersättas av en ny försöksstation på annan plats för södra Norrland. Vidare bör en försöksstation upprättas vid den planerade centrala försöks- och forskningsinstitutionen vid Röbbäcksdalen i Västerbottens län. Slutligen bör en mindre försöksstation

upprättas i samband med att Stenstugu gård på Gotland tages i anspråk för försök. Då Källstorps Södergård i södra Kalmar län organiseras som en statens försöksgård, bör slutligen en substation till Ekerum upprättas där.

Genomförandet av den av kommittén föreslagna upp rustningen av undervisningen samt forsknings- och försöksverksamheten på trädgårdsnäringens område förutsätter betydande byggnadsarbeten. Sålunda erfordras bland annat uppförande av nya lokaler för statens trädgårdsförsök på dess nya förläggningsplats samt avsevärda ändringar och utvidgningar av lokalerna vid Alnarp för inrymmande av trädgårdshögskolan och för att möjliggöra en utvidgning av antalet elever vid trädgårdsskolan m. m. Även vid lantbruksakademiens trädgårdsskola och vid Norrlands trädgårdsskola föreslås åtskilliga nybyggnads- och ombyggnadsarbeten. Slutligen föreslår kommittén ett flertal nybyggnader vid statens trädgårdsförsöks lokala försöksstationer.

Ett förverkligande av kommitténs förslag skulle komma att medföra betydande kostnader för statsverket.

Sålunda beräknas totala engångskostnaderna för undervisningsanstalterna uppgå till cirka 3 370 000 kronor. Därav skulle på Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut falla 2 252 000 kronor, nämligen för trädgårdshögskolan 1 016 000 kronor, för trädgårdsskolan 568 000 kronor, för upp rustning av växthusbeståndet 582 000 kronor och för administrativa uppgifter 86 000 kronor. De båda statsunderstödda trädgårdsskolorna beräknas kräva en engångskostnad av statsmedel på 1 118 000 kronor.

Statsverkets årliga merutgifter för trädgårdsundervisningen beräknas av kommittén till lägst 423 000 kronor och högst 500 000 kronor. Därav skulle på lärlingsutbildningen komma omkring 78 000 kronor, på Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut lägst 277 000 och högst 325 000 kronor samt på de båda statsunderstödda trädgårdsskolorna lägst 68 000 och högst 97 000 kronor.

För statens trädgårdsförsök har kommittén beräknat engångskostnaderna till omkring 4 miljoner kronor samt de årliga merutgifterna till lägst 353 000 kronor och högst 423 000 kronor.

Rörande det närmare innehållet i förslaget torde få hänvisas till framställningen å s. 50—55, 57—58, 61—68, 81—82, 84—86, 88—92 och 94—96 i propositionen.

Yttrandena.

I fråga om innehållet i de remissutlåtanden, som avgivits över förslaget, får utskottet i huvudsak hänvisa till den redogörelse härför, som lämnats å s. 52—53, 55—61, 63—68, 82—88, 90—94 och 96—97 i propositionen.

Förslaget, att statsunderstöd ej längre skall utgå till Adelsnäs trädgårdsskola, har tillstyrkts av *lantbruksstyrelsen*. Styrelsen har till motivering av

sin ståndpunkt åberopat bland annat, att skolan låge på enskild mark och att styrelsen icke lyckats förmå markinnehavaren att överlåta lämpliga markområden på en stiftelse, som skulle kunna komma i åtnjutande av samma förmåner i fråga om byggnadsbidrag som de, vilka tillkomma lantbruksundervisningsanstalter.

Styrelsen för Adelsnäs trädgårdsskola har däremot ansett, att skolan borde bibehållas som statsunderstödd trädgårdsskola. Styrelsen har anfört, att det vore ekonomiskt ofördelaktigt att avveckla en trädgårdsskola, vilken även enligt kommitténs uppfattning väl motsvarade kravet på en trädgårdsskola och erbjöde goda möjligheter för undervisningen. Ett nedläggande av trädgårdsskolan vid Adelsnäs skulle helt enkelt beröva staten möjlighet att för låga kostnader bedriva trädgårdsundervisning och utnyttja färdiga och uppväxta anläggningar. Styrelsen kunde icke dela kommitténs uppfattning, att skolan icke skulle ligga inom egentligt trädgårdsodlarområde. Skolans läge vore tillräckligt gynnsamt även för den undervisning i fruktodling, som borde meddelas vid en linje med allmän inriktning. Trädgårdsskolan vid Adelsnäs hade ur flera synpunkter ett stort värde. Det borde övervägas, om icke möjlighet finnes att lösa den ekonomiska frågan om skolans fortbestånd. Av dessa skäl hemställde styrelsen, att skolan måtte bibehållas och att dit måtte förläggas en tvåårig allmän praktiskt-teoretisk linje med särskild inriktning på förhållandena i södra och mellersta Sverige.

Även *Föreningen Sveriges trädgårdskonsulenter* har ifrågasatt, om icke förnyade undersökningar borde göras för att finna en lämplig och genomförbar form för bibehållande och utbyggnad av trädgårdsskolan vid Adelsnäs. Föreningen har vidare förordat, att lantbruksakademiens trädgårdsskola skall flyttas till Svartsjö eller annan plats i Mälardalen. Samma uppfattning har uttalats av *Skaraborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott*.

Lantbruksstyrelsen har uttalat, att en trädgårdsanläggarsskola borde förläggas till Bergianska trädgården, att lantbruksakademiens trädgårdsskola under den återstående tid, varunder marken kunde få disponeras för trädgårdsskötsel, borde ändras till lärlingsträdgård samt att en för handelsväxtodling avsedd trädgårdsskola med två odlingslinjer borde förläggas till lämplig plats i Mälardalen, exempelvis Svartsjö. Som skäl för sin ståndpunkt har styrelsen anfört, bland annat, att de kostnader, som nödvändigtvis måste nedläggas på en effektivt organiserad skolverksamhet vid Experimentalfältet, skulle bliva så höga, att de icke skulle komma att stå i rimlig proportion till den begränsade tid, under vilken området kunde få disponeras. För att en trädgårdsanläggarsskola skulle förläggas till Bergianska trädgården, talade bland annat de omständigheterna, att Bergianska stiftelsen enligt donationsurkunden vore skyldig att anordna trädgårdsskola, att det av trädgården disponerade området vore friköpt, att trädgården ägde stora förutsättningar för bedrivande av trädgårdsanläggarsskola samt att trädgårdsanläggningstekniken till långt övervägande del hänförde sig till städernas och tätorternas behov av personal, som speciellt utbildats i trädgårdsanläggning.

För att en trädgårdsskola för handelsväxtodling skulle förläggas till Svartsjö talade bland annat det förhållandet, att jordbrukets omläggning till produktion av trädgårdsväxter vore särskilt framträdande i Mälardalen och att en dylik trädgårdsskola borde vara förlagd till lantbruksmiljö. I huvudsak samma uppfattning har uttalats av *vetenskapsakademien*, *Sveriges handels-trädgårdsmästareförbund* samt, såvitt rör förläggningen av en trädgårdsanläggarsskola, av *Föreningen svenska trädgårdsarkitekter*.

I de yttranden, där frågan om kurstidens längd berörts, ha i åtskilliga fall betänkligheter uttalats mot den av kommittén föreslagna förkortningen av kurstiden. Sålunda har exempelvis *lantbruksstyrelsen* uttalat, att de tvååriga kurserna borde bibehållas och den reglerade lärlingsutbildningen som konsekvens därav begränsas till tre år. Styrelsen har framhållit, att de brister, som den nuvarande praktiskt betonade tvåårskursen utvisade, berodde icke på kurstidens längd och den nuvarande skolfomens olämplighet i och för sig utan på att skolorna till följd av bristande resurser nödgats lägga strängt kommersiella synpunkter på ordnandet av undervisningen. I vart fall borde tvåårskurser jämsides med ettåriga kurser bibehållas i viss utsträckning, tills erfarenhet vunnits, huruvida den planerade lärlingsutbildningen med framgång kunde ersätta det vägledande praktiska arbetet vid skolorna. I huvudsak samma ståndpunkt har intagits av *styrelsen för Adelsnäs trädgårdsskola*.

Skaraborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har vitsordat, att eleverna i alltför stor utsträckning utnyttjats i det praktiska arbetet, ofta nog till rent rutinarbete. Utskottet har emellertid framhållit, att yrkets karaktär vore sådan, att den teoretiska undervisningen måste kompletteras av och gå hand i hand med praktiskt arbete. Det vore därför angeläget, att eleverna, om än i begränsad utsträckning, finge aktivt deltaga i det praktiska arbetet. Det vore ej heller oviktigt, att eleverna bereddes tillfälle att få kännedom om olika kulturers avkastning och lönsamhet. Vid skolorna borde därför produceras trädgårdsalster i sådan omfattning, att en del normalt kunde försäljas. Liknande synpunkter på det praktiska arbetets betydelse för trädgårdsskolornas elever ha anlagts även av *lantbruksstyrelsen*.

Styrelsen för Alnarpsinstitutet har uttalat, att den föreslagna kurstiden komme att medföra större kostnader än fördelar. Lokaler och lärarpersonal måste tillmätas efter behovet under den tid, då dubbla kurser pågingo. De specialkurser, som skulle anordnas vid skolorna och som utan tvivel skulle fylla ett stort behov, måste enligt kommitténs förslag inpassas under tiden den 1 mars—den 31 oktober, då lokaler och lärare kunde disponeras för detta ändamål. Arbetsledare, förmän och företagare, som skulle deltaga i dessa kurser, kunde emellertid icke utan stora svårigheter lämna sin praktiska verksamhet under vår och höst. Under sommaren låge därjämte semestrarna i vägen. Vintern vore i stället den lämpligaste tiden för åtminstone vissa slag av specialkurser. Om huvudkurserna kunde begränsas till ett år, skulle specialkurser kunna ordnas under vintern och även andra fördelar vinnas. Er-

farenheterna från handelsträdgårdsmästar kursen vid Alnarp talade för att en kurstid på ett år vore fullt tillräcklig för inhämtandet av det kunskapsstoff, som kursplanen omfattade. Särskilt gällde detta, när undervisningen vore specialiserad på olika linjer och när rutinarbete ej inginge i kursen. Antalet undervisningstimmar i vissa ämnen i utredningens undervisningsplaner syntes vara så stort, att det lämpligen borde kunna reduceras till det antal timmar, som kunde medhinnas under en ettårig kurs. Styrelsen ville därför förorda, att kurstiden för huvudkurs vid trädgårdsskola skulle bestämmas till ett år.

Den av kommittén föreslagna uppdelningen av undervisningen på olika linjer har i allmänhet ej föranlett någon erinran i yttrandena. *Lantbruksstyrelsen, styrelsen för Alnarpsinstitutet* samt *Sveriges handelsträdgårdsmästarförbund* ha uttryckligen tillstyrkt förslaget i denna del. I sistnämnda båda yttrandena har emellertid uttalats önskemål om inrättande av en allmän linje även för andra delar av landet än Norrland. Samma önskemål har uttalats av *styrelsen för Adelnäs trädgårdsskola*. Vidare ha *Stockholms trädgårdsanläggareförenings utbildningskommitté* och *Sveriges trädgårdsanläggareförbund* uttalat tvivel om behovet och ändamålsenligheten av att en huvudkurs i trädgårdsanläggning organiserades enligt kommitténs förslag. Sistnämnda båda organisationer ha anfört, att undervisningen vid en dylik kurs syntes bliva alltför koncentrerad för att eleverna skulle kunna tillgodogöra sig den. Ej heller hade eleverna möjlighet att efter avlagd examen uppnå annat än lågt avlönade befattningar i det allmännas tjänst eller att i den fria marknaden bliva på sin höjd förmän eller småföretagare.

Speciella önskemål i olika detaljfrågor rörande undervisningens närmare anordnande och innehåll ha slutligen uttalats i åtskilliga yttrandena.

Behovet av att den högre trädgårdsundervisningen skall förstärkas har allmänt vitsordats i yttrandena. I regel har även i yttrandena tillstyrkts, att denna förstärkning, såsom kommittén föreslagit, skall ske i form av inrättande av en trädgårdshögskola. *Överstyrelsen för de tekniska högskolorna* har dock med hänsyn till det låga antal elever som beräknats komma att finnas vid en sådan högskola funnit tiden icke vara inne att inrätta en dylik högskola. Liknande synpunkter ha anförts av *statskontoret*. Detta ämbetsverk har förordat att den högre trädgårdsundervisningen tills vidare skulle organiseras som en särskild linje vid lantbrukshögskolan. Sistnämnda uppfattning har även uttalats av *lantbruksakademien* och *Föreningen Sveriges stadsträdgårdsmästare*.

Skaraborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har med hänvisning till det rådande ekonomiska läget ifrågasatt, om icke saken borde ställas något på framtiden och det föreliggande behovet av förbättrad utbildning tills vidare tillgodoses genom att det nuvarande trädgårdsinstitutet vid Alnarp gäves ökade ekonomiska resurser. Utskottet har även framhållit, att man borde undersöka, om icke den högre trädgårdsundervisningen lämpligen kunde samordnas med annan högskoleutbildning på jordbruksområdet.

Styrelsen för lantbrukshögskolan har anfört att kommitténs förslag till trädgårdshögskola icke kunde anses motsvara de krav, som numera rimligen borde ställas på en sådan högskola. Den högre trädgårdsundervisningens problem borde lösas efter andra linjer. En möjlighet vore därvid att söka anknytning till Lunds universitet, en annan att förlägga undervisningen i de grundläggande ämnena till lantbrukshögskolan och i fackämnena till Alnarp.

Vad angår förläggningsfrågan ha delade meningar framkommit i de yttranden, där förslaget om inrättande av en särskild trädgårdshögskola i princip tillstyrkts. En förläggning till Bergianska trädgården har förordats av bland andra *lantbruksstyrelsen*, *vetenskapsakademien*, *Föreningen Svenska trädgårdsarkitekter*, *Stockholms trädgårdsanläggareförenings utbildningskommitté*, *Sveriges trädgårdsanläggningsförbund* och *Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund*. Härvid har bland annat framhållits att i Stockholm funnes goda möjligheter till organiserat samarbete med andra vetenskapliga institutioner. Sådana möjligheter komme däremot, om trädgårdshögskolan förlades till Alnarp, att praktiskt taget helt saknas för trädgårdsarkitektlinjen. För en förläggning till Stockholm har vidare åberopats bland annat att det vore av värde att redan under studietiden få till stånd ett samarbete mellan trädgårdsarkitekter och byggnadsarkitekter.

En förläggning till Alnarp har å andra sidan förordats av bland andra *styrelsen för Alnarpsinstitutet*, *Kristianstads läns hushållningssällskskaps förvaltningsutskott*, *Centralorganisationen för examinerade trädgårdsmästare*, *Föreningen Sveriges trädgårdskonsulenter*, *Sveriges hortonomförbund* och *Föreningen Sveriges kyrkogårdsföreståndare*. Av de skäl, som åberopats för detta alternativ utöver de av kommittén anförda, kan nämnas att Sveriges hortonomförbund framhållit, att det gynnsamma geografiska läget öppnade möjligheter till grundliga studier framför allt ur botanisk men även ur odlingsteknisk synpunkt. Sådana möjligheter funnes däremot ej i samma utsträckning i Mellansverige.

I åtskilliga yttranden ha framförts vissa önskemål och påpekanden rörande undervisningen. Även mot förslaget, i vad det gäller lärarpersonal och de studerande, ha vissa erinringar framställts.

Departementschefen.

I fråga om den lägre trädgårdsundervisningen har departementschefen anfört:

»Trädgårdsnäringen har under senare år ökat mycket kraftigt i betydelse och omfattning. Belysande för dess betydelse ur ekonomisk synpunkt är att, enligt en av kommittén återgiven beräkning, saluvärdet av trädgårdsnäringens produktion år 1943 uppgick till närmare 375 miljoner kronor eller ungefär 19 procent av värdet av den totala jordbruksproduktionen samma år. Expansionen inom näringen åskådliggöres exempelvis av att från

år 1932 till år 1943, då den senaste trädgårdsinventeringen ägde rum, arealen för odling under glas i det närmaste fördubblats och av att enbart växthusarealen sistnämnda år var större än den sammanlagda växthus- och bänkgårdsarealen år 1937. Ehuru exakta siffror rörande utvecklingen under tiden därefter ej finnas tillgängliga, råder det intet tvivel om att en mycket kraftig ökning ägt rum även efter år 1943.

Den nu angivna utvecklingen, vilken ännu ej torde vara på långt när avslutad, har bland annat aktualiserat näringens utbildningsfrågor. En god yrkesutbildning är här av utomordentligt stor betydelse både för arbetare och för företagare och arbetsledare. Genom den kvantitativa expansion, som näringen undergått, har behovet av dylik utbildad arbetskraft blivit allt större. Samtidigt har produktionen vid de olika trädgårdsföretagen blivit alltmer specialiserad, vilket medfört krav på en specialisering även av yrkesutbildningen.

De förslag, som framlagts av 1946 års trädgårdsundervisningskommitté, syfta till att anpassa undervisningen ävensom forsknings- och försöksverksamheten på trädgårdsnäringens område efter de krav, som numera måste ställas på dem.

Vissa av förslagen förutsätta för sitt förverkligande omfattande och kostnadskrävande byggnadsarbeten. Särskilt gäller detta de förslag, som beröra trädgårdshögskolan samt statens trädgårdsförsök. Även i fråga om den lägre trädgårdsundervisningen har kommittén emellertid räknat med förhållandevis stora nybyggnader och ombyggnader.

Det synes av kända skäl icke möjligt att nu genomföra mer än en ringa del av det byggnadsprogram, som kommittén framlagt. Under sådana förhållanden kan det givetvis ifrågasättas om ej med behandlingen av kommitténs förslag i dess helhet borde få anstå, till dess läget på byggnadsmarknaden lättat något. Vid övervägandet av denna fråga har jag emellertid kommit till den uppfattningen, att ett sådant uppskov icke är nödvändigt eller ens lämpligt. Beträffande de delar av förslagen, som måhända ha den största omedelbara praktiska betydelsen, nämligen lärlingsutbildningen och den lägre trädgårdsundervisningen, synes det nämligen möjligt att åstadkomma ej oväsentliga förbättringar utan alltför stora investeringar i byggnadsföretag och även i övrigt utan alltför stora kostnader för det allmänna. Med anordnandet av högskolemässig trädgårdsundervisning måste däremot enligt min åsikt, med hänsyn till de betydande investeringar ett genomförande av detta förslag skulle kräva, tills vidare anstå. Någon förflyttning av statens trädgårdsförsöks huvudstation torde under sådana förhållanden ej heller för närvarande böra övervägas. Denna huvudstation bör alltså tills vidare kvarligga i Alnarp. Däremot bör på grundval av kommitténs förslag verksamheten vid statens trädgårdsförsök kunna utvidgas något i avbidan på en mera fullständig upprustning av denna institution.

Efter denna redogörelse för min allmänna inställning till de förslag, som kommittén framlagt, torde jag få övergå till eu närmare behandling av dessa.

Vad först gäller lärlingsutbildningen är det uppenbarligen, med hänsyn till den betydelse, som tillgången på utlärard arbetskraft har för trädgårdsnäringen, av vikt, att denna fråga löses på ett tillfredsställande sätt. Jag delar kommitténs uppfattning, att den praktiska lärlingsutbildningen i huvudsak är en arbetsmarknadsfråga, vilken såvitt möjligt bör lösas av parterna utan statens ingripande. De åtgärder, som dessa, på sätt framgår av kommitténs betänkande, nu vidtagit för detta ändamål, synas därför böra hälsas med tillfredsställelse.

Av den uppfattning, åt vilken jag nu givit uttryck, följer, att statsmakterna enligt min mening i och för sig ej ha anledning att taga ställning till frågan om lärlingstidens längd. Spörsmålet får emellertid betydelse i detta sammanhang, därest genomgången lärlingsutbildning anses skola kvalificera till inträde i trädgårdsskola. Jag vill med anledning därav framhålla, att den tänkta lärlingstiden av fyra år enligt min åsikt är lämpligt avvägd, då man önskar att lärlingstiden skall giva en grundlig och allsidig praktisk yrkesutbildning.

Om det sålunda icke synes påkallat, att statsmakterna skola vidtaga några direkta åtgärder i fråga om den praktiska lärlingsutbildningen, torde förhållandet vara ett annat beträffande den teoretiska lärlingsutbildningen. Värdet av den praktiska lärlingsutbildningen kan nämligen enligt min mening ökas betydligt, om densamma på lämpligt sätt kombineras med teoretisk utbildning. Att öppna möjlighet härtill synes vara en uppgift för det allmänna. Jag finner det därför lämpligt, att statsmakterna skola medverka till anordnande av undervisningskurser för trädgårdslärlingar.

Beträffande formerna för dylika kurser samt kursernas innehåll och finansiering kan jag biträda vad kommittén föreslagit. Kurserna böra sålunda ingå som ett permanent led i de statliga och statsunderstödda trädgårdsskolornas undervisning. I den mån behov därav visar sig föreligga, böra dylika kurser vidare kunna anordnas vid statsunderstödda lärlings- och yrkesskolor ävensom vid andra lämpliga undervisningsanstalter. Man torde emellertid få räkna med att det i en del fall ej kommer att bli möjligt för lärlingarna att genomgå lärlingskurser vid fast skola. Vederbörande bör då kunna förvärva motsvarande kunskapsmått genom studier per korrespondens, kompletterade med kortare muntliga instruktions- och repetitionskurser. Det synes mig emellertid icke nödvändigt att på sätt kommittén föreslagit binda den teoretiska undervisningen till vissa perioder av lärlingsutbildningen. Det väsentliga är att lärlingen bibringas ett önskvärt mått av praktisk och teoretisk utbildning och såsom mera sekundärt framstår, när under lärlingstiden de teoretiska kunskaperna inhämtas.

Enligt kommitténs förslag skulle överstyrelsen för yrkesutbildning utgöra tillsynsmyndighet för den teoretiska lärlingsutbildningen i trädgårdsfacket. I avbidan på statsmakternas ställningstagande till frågan om ledningen av den statliga verksamheten för yrkesutbildning på jordbrukets område finner jag det emellertid icke lämpligt, att tillsynen över trädgårdsutbildningen nu skall överföras från lanthbruksstyrelsen till annat or-

gan. Lantbruksstyrelsen bör alltså, till dess beslut fattats i nämnda fråga, utgöra tillsynsmyndighet för ifrågavarande teoretiska lärlingsutbildning.

Kommitténs förslag rörande undervisningen vid de teoretiska lärlingskurserna synes lämpligt avvägt. Det bör emellertid ankomma på lantbruksstyrelsen att närmare överväga denna fråga. På sätt överstyrelsen för yrkesutbildning framhållit, bör lantbruksstyrelsen därvid samråda med nämnda myndighet, särskilt såvitt gäller kurser, vilka skola anordnas vid statsunderstödda yrkes- och lärlingsskolor.

Kommitténs förslag i fråga om statsbidrag för anordnande av teoretiska lärlingskurser samt till deltagare i dylika kurser anser jag böra godtagas med allenast ett par jämkningar. Jag anser nämligen, att stipendium till deltagare i repetitions- och instruktionskurs bör utgå enligt samma grunder, som jag vid framläggande av förslag till ordnandet av den lägre lantbruksundervisningen ämnar föreslå för deltagare i småbrukarkurs, nämligen med dels ett grundstipendium av tre kronor för dag, dels efter behovsprövning ett tilläggsstipendium av högst nio kronor för familjeförsörjare och fyra kronor för annan deltagare. Å andra sidan anser jag det icke lämpligt att, såsom kommittén föreslagit, bidrag med den del av resekostnaden, som överstiger 100 kronor för läsår, skall utgå till deltagare i trädgårdslärlingskurser vid fasta skolor. Dylika kurser skola nämligen i viss utsträckning förläggas till kommunala yrkesskolor, och lärlingar från en del andra yrkesområden, som undervisas vid dessa skolor, åtnjuta icke resekostnadsbidrag. Då dessutom trädgårdsnäringsens huvudorganisationer i förut omfördälda överenskommelse om lärlingsavtal ha enat sig om att arbetsgivaren i skälig omfattning bör bidra till kostnaderna för lärlingsundervisningen, synes i de fall, där resekostnaden skulle bliva alltför betungande, möjlighet föreligga att lösa denna fråga utan statens medverkan.

Undervisningen vid trädgårdsskolorna bör liksom hittills ha till uppgift att utbilda företagare och arbetsledare för näringen.

I yttrandena ha delade meningar kommit till uttryck beträffande kommitténs förslag, att denna utbildning skall omläggas så, att eleverna ej längre skola delta i grov- och rutinarbeten för skolans räkning. Ställningstagandet till denna fråga erbjuder även vissa svårigheter. Jag finner det å ena sidan klart, att kommitténs förslag innebär betydande fördelar. Det måste enligt min mening anses riktigt, att den grundläggande praktiska utbildningen såvitt möjligt skall ske genom praktiskt förvärvsarbete och att utbildningen vid trädgårdsskolorna skall avse att giva den huvudsakligen teoretiska utbildning, kombinerad med demonstrationer och övningar m. m., vilken erfordras som påbyggnad av den praktiska yrkesfärdigheten. Såväl ur clevernas som ur det allmännas synpunkt synes det även vara fördelaktigt, om utbildningstiden vid trädgårdsskolorna kan förkortas. Härigenom minskas kostnaderna och givas samtidigt ökade möjligheter att utnyttja trädgårdsskolorna för kortare kurser av olika slag. Å andra sidan kan det måhända föreligga en viss risk för att lärlingarna i en del fall, särskilt i

Norrland, komma att ha svårigheter att under lärlingstiden få en så allsidig praktisk utbildning, som förutsättes i betänkandet. Detta förhållande skulle tala för att det skulle vara av ett visst värde, om elevtiden vid trädgårdsskolorna delvis finge användas till att låta eleverna delta i grov- och rutinarbeten och denna tid på så sätt även i viss mån finge karaktären av en kompletterande lärlingsutbildning. Sistnämnda farhågor böra dock enligt min mening ej tillmätas avgörande betydelse, särskilt som lärlingsutbildningen ju avses skola ske på olika arbetsplatser. Att, såsom lantbruksstyrelsen ifrågasatt, bibehålla den hittillsvarande praktisk-teoretiska utbildningen vid sidan av den av kommittén föreslagna utbildningsformen synes vidare ej lämpligt bland annat med hänsyn till att den förra torde komma att visa sig mindre tilldragande för eleverna och även lätt kan komma att uppfattas såsom mindre kvalificerande. Jag ansluter mig därför till kommitténs ståndpunkt, att utbildningen vid trädgårdsskolorna bör omläggas så, att grov- och rutinarbetena skola utgå och utbildningen i fortsättningen komma att utgöras av lektioner, demonstrationer, arbetsövningar och exkursioner. Samtidigt bör utbildningen specialiseras. Vad arbetsövningarna angår, må anmärkas, att dessa böra organiseras som ett led i undervisningen och icke under hänsynstagande till behovet av arbetskraft i trädgårdens handelsrörelse. Skolorna böra följaktligen icke längre kunna räkna med att få någon egentlig inkomst av elevernas arbete. Detta motiverar vissa ändringar såväl i grunderna för statsbidrag till trädgårdsskolor som i bestämmelserna om stipendier till elever m. m. Till dessa frågor torde jag få återkomma senare.

Bortfalla grov- och rutinarbetena bör kurstiden, även om den teoretiska utbildningen utvidgas, kunna förkortas ej oväsentligt. Kommittén har även föreslagit en förkortning med drygt åtta månader. Enligt dess förslag skall nämligen huvudkurs börja den 1 november och sluta i senare delen av februari andra året efter det, då kursen började. Varje huvudkurs skulle då omfatta 2 160 lektions-, demonstrations-, övnings- och exkursionstimmar, vilket innebär en betydande ökning i förhållande till antalet timmar i nu gällande undervisningsplaner.

Förslaget om kurstidens längd betyder bland annat, att dubbla kurser skulle pågå vid trädgårdsskolorna under närmare fyra månader varje år. För att förslaget skall kunna genomföras kräves, att skolornas utrymmen såväl i fråga om undervisningssalar som i fråga om bostäder åt elever m. m. dimensioneras efter behovet under de tider av året, då dubbla kurser pågå. Kommittén har emellertid räknat med att under övriga tider av året de lärarkrafter och de utrymmen, som ej äro upptagna av huvudkurser, skulle komma att tagas i anspråk för teoretiska lärlingskurser samt för kortare specialkurser av olika slag.

Såsom redan nämnts, delar jag kommitténs uppfattning, att det med den omläggning av själva utbildningen, som nu förordats, bör bliva möjligt att avsevärt förkorta den nuvarande kurstiden. I ett yttrande har gjorts gällande att kurstiden borde kunna nedskäras ända till ett år. Därvid har även pekats på de fördelar en dylik förkortning skulle innebära bland annat ge-

nom att lokalbehovet skulle minskas, eftersom olika kurser då ej skulle pågå samtidigt. För min del finner jag emellertid kommitténs förslag till undervisningsplan i huvudsak väl avvägt. Att bedriva utbildningen enligt denna plan så intensivt, att hela detta program skulle kunna medhinnas på ett år, synes ej möjligt. Ej heller kan jag förorda, att undervisningsprogrammet skall beskäras i någon nämnvärd grad. Därigenom skulle enligt min mening värdet av den föreslagna omläggningen allvarligt äventyras. Det förtjänar även påpekas, att det, om kurstiden skulle bestämmas till allenast ett år och skollokalerna, inbegripet elevbostäder, skulle anpassas därefter, icke skulle bliva möjligt att jämte dessa huvudkurser anordna sådana teoretiska lärlingskurser och kortare specialkurser, som kommittén föreslagit och som enligt min mening komma att fylla ett verkligt behov.

Jag kan alltså godtaga kommitténs förslag i fråga om kurstidens längd och undervisningens bedrivande. Förslaget bör emellertid i dessa delar allenast betraktas som en norm, från vilken avvikelser böra kunna ske, i den mån så finnes påkallat. Detsamma gäller förslaget om den tid, då huvudkurs skall börja.

I princip kan jag även godtaga vad kommittén anfört angående elevantalet vid huvudkurs. Jag vill emellertid understryka, att undantag från det stadgade minimiantalet i vissa fall torde komma att visa sig nödvändiga. Särskilt gäller detta trädgårdsskolan i Söråker, där det, såsom i det följande skall beröras, redan av utrymmesskäl tills vidare icke torde bliva möjligt att årligen antaga detta minimiantal elever.

Mot kommitténs förslag angående uppdelningen av huvudkurserna på olika linjer har jag intet att erinra. Att, såsom i ett par yttranden ifrågasatts, inrätta en allmän linje även för andra delar av landet än Norrland, synes icke erforderligt.

Vad angår frågan om de anstalter, vid vilka den statliga eller statsunderstödda trädgårdsskoleundervisningen i fortsättningen skall bedrivas, finner jag i likhet med såväl kommittén som remissinstanserna det lämpligt att trädgårdsskolan vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut även som Norrlands trädgårdsskola i Söråker skola bibehållas. Vid Alnarp böra årligen anordnas två huvudkurser, därav en med inriktning på frukt- och bärödling med plantskoleskötsel samt en enligt växthus- och bänkodlingslinjen. Kursen vid Söråker torde böra utgöras av en allmän linje, anpassad efter norrländska förhållanden.

Delade meningar ha i yttrandena kommit till uttryck rörande spörsmålen om förläggningen av den skola, som nu bedrivs av lantbruksakademien vid Experimentalfältet, och om bibehållande av Adelsnäs trädgårdsskola såsom statsunderstödd skola. Vad den förra frågan angår, synes det med hänsyn till den omfattning, som trädgårdsodlingen har i Mälardalen, uppenbart, att en trädgårdsskola bör upprätthållas inom detta område. Denna skola bör vara så organiserad, att två huvudkurser enligt olika linjer kunna bedrivas samtidigt. Den ena kursen bör på grund av den omfattning kulturer-

na under glas ha i detta område vara inriktad på växthus- och bänkodling. Den andra bör vara inriktad på trädgårdsanläggning. Att finna en lämplig förläggningsplats för denna trädgårdsskola erbjuder emellertid betydande svårigheter. Skolan bör om möjligt ligga förhållandevis centralt. Samtidigt böra byggnadskostnaderna ej bliva alltför stora eller alltför värdefull mark tagas i anspråk. Att förlägga skolan eller del av denna till Bergianska trädgården anser jag i likhet med kommittén icke böra ifrågakomma med hänsyn särskilt till de stora kapitalinvesteringar, som en dylik förflyttning skulle kräva. Mot kommitténs förslag, att man i stället skulle räkna med att ha skolan kvar på sin nuvarande plats under en förhållandevis lång tid, talar åter enligt min uppfattning den i flera remissyttranden kraftigt understrukna synpunkten, att det med hänsyn till de anspråk på mark för byggnadsändamål, som torde komma att uppställas i framtiden, icke kan vara lämpligt att för någon längre tid binda användningen av ifrågavarande område för trädgårdsskoleändamål. Jag anser därför den på längre sikt lämpligaste lösningen vara, att den trädgårdsskola, som erfordras bland annat för Mälardalens behov, lägges på annat ställe än Experimentalfältet. Av de alternativ, som kommittén i detta sammanhang diskuterat, synes särskilt tanken på att förlägga en trädgårdsskola till Svartsjö förtjäna närmare övervägas. Enligt vad jag inhämtat av chefen för inrikesdepartementet torde man kunna räkna med att tvångsarbetsanstalten å Svartsjö skall nedläggas inom en relativt nära framtid och att byggnaderna där sålunda skola bliva disponibla. Då den till anstalten hörande jorden, enligt vad kommittén framhållit, är synnerligen lämplig för trädgårdsändamål och byggnaderna även med fördel kunna användas för en trädgårdsskolas räkning, skulle i så fall möjlighet finnas att för relativt låga kostnader anordna en trädgårdsskola på en ur flera synpunkter lämplig plats. Det kan emellertid nu icke med säkerhet förutses, när en sådan förflyttning kan bliva möjlig. Det synes därför önskvärt att lantbruksakademiens trädgårdsskola på Experimentalfältet tills vidare skall bibehållas som statsunderstödd trädgårdsskola på sin nuvarande plats. Enligt vad jag under hand inhämtat är lantbruksakademien även villig att fortfarande driva denna skola på de villkor i fråga om statsbidrag till driften m. m., som jag skall angiva i det följande.

Därest huvudkurser anordnas i den utsträckning, som jag i det föregående förordat, torde det aktuella behovet av skolanläggningar få anses fyllt. Jag finner det under sådana förhållanden icke erforderligt, att statsunderstöd i fortsättningen skall utgå till Adelsnäs trädgårdsskola. Statsbidrag bör dock lämnas enligt nu gällande grunder för de huvudkurser, som nu pågå där.

Av samma skäl torde ej heller för närvarande böra övervägas att inrätta en statsunderstödd trädgårdsskola i västra Sverige. Skulle det visa sig behöfligt att öka utbildningsmöjligheterna, torde emellertid, med hänsyn till den betydelse som trädgårdsodlingen har i västra Sverige, detta i första hand böra ske så, att en ny trädgårdsskola inrättas på lämplig plats i Västsverige.

I likhet med kommittén anser jag, att någon ändring i de statsunderstödda trädgårdsskolornas ställning ej nu bör övervägas. Beträffande Norrlands trädgårdsskola vill jag erinra om att det beslut, som vid 1948 års riksdag fattades angående denna skola, innebar, att skolan skulle drivas som statsunderstödd trädgårdsskola med landstinget i Västernorrlands län som huvudman. Vad vidare gäller lantbruksakademiens trädgårdsskola, har jag nyss framhållit, att anordningen med en av akademien driven statsunderstödd trädgårdsskola på Experimentalfältet bör anses som ett provisorium i avbidan på att en lämpligare plats för en trädgårdsskola i Stockholms-trakten blir disponibel. Med hänsyn härtill och då den nuvarande anordningen med akademien såsom huvudman för skolan ej medfört några olägenheter för det allmänna, synes anledning ej heller här finnas att nu ifrågasätta någon ändring i huvudmannaskapet.

I motsats till kommittén finner jag det ej påkallat, att särskilda bestämmelser skola meddelas i fråga om sammansättningen av styrelsen för statsunderstödd trädgårdsskola. Beträffande Norrlands trädgårdsskola har frågan om styrelsens sammansättning reglerats i det av Kungl. Maj:t godkända avtal, genom vilket landstinget åtagit sig huvudmannaskapet för skolan. Detta avtal innebär att Kungl. Maj:t genom lantbruksstyrelsen äger utse en ledamot, tillika ordförande, i skolans styrelse jämte en suppleant för denne. Någon ändring härvidlag torde ej nu böra övervägas. Ej heller synes anledning föreligga att utfärda föreskrifter i fråga om styrelsen för lantbruksakademiens trädgårdsskola.

Såsom tillsynsmyndighet för lägre trädgårdsundervisning torde, i avbidan på det slutliga ställningstagandet till frågan om den centrala organisationen av lantbruksundervisningen, lantbruksstyrelsen såsom hittills böra fungera.

I fråga om lärarpersonalen delar jag kommitténs uppfattning, att föreståndare för trädgårdsskola liksom hittills bör ha till åliggande att jämte undervisningen förestå skolträdgården och dennas handelsrörelse. Om det i något fall skulle befinnas lämpligt att ordna den ekonomiska förvaltningen på annat sätt bör dock skolans huvudman ha möjlighet därtill. Ämneslärare och extra ordinarie ämneslärare böra i regel ha att svara för fackavdelning inom trädgården. Den lärare, vars huvudämne är trädgårdsekonomi, bör i stället för fackavdelning förestå trädgårdsekonomisk byrå. Lärare, som icke förestår fackavdelning, bör åläggas mer omfattande undervisning. Kommitténs förslag i fråga om omfattningen av föreståndares, ämneslärares och extra ordinarie ämneslärares undervisningsskyldighet synes likaså lämpligt avvägt. Jag anser sålunda undervisningsskyldigheten böra bestämmas för föreståndare till minst 12, för ämneslärare med fackavdelning till minst 20 och för ämneslärare utan fackavdelning till minst 30 timmar i veckan. Med anledning av vad som i vissa yttranden anförts om att en dylik undervisningsskyldighet skulle bliva alltför betungande, vill jag erinra om att det angivna timantalet avser icke blott lektioner på lärorummet utan även demonstrationer, övningar och exkursioner.

I avbidan på den reglering av avlönings- och anställningsförhållandena för lärarna vid lantbruksundervisningsanstalterna, varom utredning för närvarande pågår inom finansdepartementet, torde kommitténs förslag till reglering av semesterförhållandena för föreståndare och lärare vid de statsunderstödda skolorna icke nu böra upptagas till avgörande.

För behörighet till befattning som föreståndare eller ämneslärare vid trädgårdsskola skulle enligt kommitténs förslag fordras, att vederbörande genomgått trädgårdshögskola. Jag har redan förklarat, att enligt min mening, i avvaktan bland annat på att situationen på byggnadsmarknaden skall lättas, frågan om inrättande av en trädgårdshögskola tills vidare bör uppskjutas. Det synes emellertid önskvärt att garantier skapas för att trädgårdsskolorna skola erhålla kompetenta befattningshavare. I enlighet härmed anser jag, att tills vidare såsom villkor för att sökande skall kunna antagas som föreståndare eller ämneslärare vid trädgårdsundervisningsanstalt bör uppställas, att sökanden utexaminerats från den högre trädgårdskursen vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut. Efter lantbruksstyrelsens prövning bör dock kunna godtagas även examen från högre trädgårdsundervisningsanstalt i utlandet eller på annat sätt styrkt saklig kompetens. I övrigt böra för här ifrågavarande befattningshavare uppställas samma kompetenskrav som de, vilka gälla för föreståndare och ämneslärare vid lantbruksundervisningsanstalt.

Någon ändring i lönegradsplaceringen för föreståndaren för trädgårdsavdelningen, föreståndaren för driftsekonomska byrån samt ämneslärarna inom trädgårdsavdelningen vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut bör nu ej övervägas med hänsyn till att, som nedan nämnes, denna lärarpersonal tills vidare bör ha att som tjänsteåliggande bestrida viss undervisning även vid högre trädgårdskursen.

Vad angår antalet ämneslärare och extra ordinarie ämneslärare vid trädgårdsskolorna kan jag godtaga kommitténs förslag med den ändringen, att vid Norrlands trädgårdsskola statsbidrag åtminstone tills vidare torde böra utgå även för avlönande av en extra ordinarie ämneslärare.

En viktig nyhet utgör förslaget om statsbidrag till avlönande av särskilda instruktörer. Rörande detta förslag vill jag för min del framhålla, att det, särskilt vid demonstrationer och övningar, uppenbarligen är till gagn för undervisningen, om lärarna kunna biträdas av väl utbildade och erfarna instruktörer. Omlägges undervisningen så, att eleverna ej längre skola sysesättas med grov- och rutinarbeten, synes det likaså i och för sig riktigt, att skolorna ej skola belastas med kostnader för den handledning vid undervisningen, som kan komma att lämnas av förmän och annan för trädgårdsdriften avsedd personal. Innan undervisningen enligt de nya linjerna kommit igång, erbjuder det emellertid mycket stora svårigheter att uppskatta omfattningen av den handledning, som kan erfordras härvidlag. Därest med förslaget skulle avses nyanställande av instruktörspersonal, måste även detta i nuvarande läge ingiva betänkligheter. Jag kan därför icke för närvarande biträda detta förslag. Med hänsyn till att instruktörerna avsetts

skola fullgöra även viss undervisningsskyldighet böra emellertid möjligheterna att erhålla statsbidrag till avlönande av speciallärare ökas.

I likhet med kommittén anser jag det icke behövt att bibehålla systemet med extra elever vid trädgårdsskola. Ifråga om förutsättningarna för antagande till ordinarie elev vid trädgårdsskolas huvudkurs kan jag likaså i huvudsak godtaga kommitténs förslag. Dock bör enligt min mening minimiåldern utan olägenhet kunna sänkas till 20 år. Vidare ansluter jag mig till den uppfattning, som Skaraborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott uttalat i fråga om kravet på teoretisk förutbildning.

Kommittén har ifrågasatt viss ändring av bestämmelserna om statsbidrag till byggnader vid trädgårdsskola, innebärande att statsbidrag skulle kunna utgå för uppförande av växthus och vissa andra ekonomilokaler. Därest den av mig förut förordade omorganisationen av den statsunderstödda trädgårdsskoleverksamheten genomföres, kommer emellertid åtminstone tills vidare den enda skola, där frågan om statsbidrag till byggnader kan bli aktuell, att vara lantbruksakademiens trädgårdsskola. Då frågan om den framtida förläggningen av denna skola lämnats öppen, torde emellertid lämpligheten av att lämna statsbidrag till uppförande av växthus och andra ekonomilokaler å skolans nuvarande förläggningsplats böra prövas från fall till fall. Jag anser därför någon ändring på denna punkt för närvarande icke påkallad.

Kommitténs förslag rörande grunderna för statsbidrag till driftkostnader anser jag böra godtagas.

Vad angår kommitténs förslag om trädgårdsbokföringens ordnande, vill jag framhålla, att en rationellt upplagd bokföring är av stor betydelse för trädgårdsnäringen särskilt med hänsyn till att först därigenom öppnas möjlighet till effektiva driftsanalyser. Den driftsekonomiska byrå, som under ett antal år varit i verksamhet inom Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut, har också från trädgårdsodlarnas sida mötts med sådant intresse, att byrån med nuvarande organisation icke kan mottaga alla bokföringsuppdrag, som erbjudas den. En utvidgning av verksamheten är därför av behovet påkallad. Möjlighet härtill synes enklast kunna skapas på så sätt, att byrån medgives rätt att använda inflytande arvoden för att bestrida avlöningskostnader åt annan personal än föreståndaren ävensom för att gälda byråns omkostnader. Från kostnaderna för erforderliga lokaler (inbegripet värme och lyse) torde dock böra bortses i detta sammanhang. Lämnas ett dylikt medgivande böra givetvis i institutets stat medel ej vidare beräknas för avlönande av annan personal än föreståndaren, eller för täckande av omkostnader för annat än värme och lyse. Institutstyrelsen torde böra beakta detta spörsmål vid uppgörande av statförslagen för budgetåret 1950/51, så att en sådan anordning kan genomföras från och med nämnda budgetår. I detta sammanhang må anmärkas, att byrån i fortsättningen torde böra benämnas trädgårdsekonomisk byrå.

I likhet med kommittén anser jag det vidare önskvärt, att en trädgårds-

ekonomisk byrå skall upprättas även vid lantbruksakademiens trädgårdsskola. Den kontakt med trädgårdsnäringsens ekonomiska problem, som därigenom erhålles, torde nämligen avsevärt öka möjligheterna att lämna en god utbildning i trädgårdsekonomi. Läraren i trädgårdsekonomi bör, såsom förut nämnts, utan särskild ersättning förestå denna byrå och leda arbetet å densamma. Till anskaffande av erforderliga kontorsinventarier å byrån torde, såsom kommittén föreslagit, statsbidrag böra utgå. Jag finner det dock tillräckligt, om detta bidrag bestämmes till 50 procent av anskaffningskostnaden. I övrigt bör statsbidrag ej utgå för byråns drift. Att lantbruksstyrelsen skulle fastställa avgifterna för utförda uppdrag finner jag icke erforderligt.

Vad till slut angår de av kommittén berörda frågorna om fruktodlarskolor finner jag i likhet med kommittén det icke påkallat, att man, innan den enda hittills beslutade statsunderstödda fruktodlarskolan kommit till stånd, tager ställning till frågan om inrättande av ytterligare någon dylik skola. Jag är sålunda icke för närvarande beredd att förorda, att medel skola anvisas för upprättande av ännu en fruktodlarskola. Vad kommittén föreslagit i fråga om organisationen av den planerade fruktodlarskolan i Urshult samt om undervisning och inträdesfordringar vid denna, föranleder ingen erinran från min sida. Likaså kan jag godtaga vad kommittén uttalat om stipendier till eleverna samt om statsbidrag till avlönande av föreståndare och lärare ävensom till täckande av skolans driftkostnader med den ändringen, att statsbidrag ej bör utgå till avlönande av särskild instruktör. Beträffande skälen härför torde jag få hänvisa till vad jag tidigare anfört vid behandlingen av kommitténs förslag om statsbidrag till avlönande av instruktörer vid statsunderstödda trädgårdsskolor.

Då fruktodlarskolan vid Urshult icke kan beräknas komma att börja sin verksamhet under budgetåret 1949/50 torde någon medelsanvisning för skolan icke erfordras för sagda budgetår.

Kommittén har för genomförande av sitt förslag till omorganisation av den lägre trädgårdsundervisningen som förut anförts framlagt ett omfattande byggnadsprogram. I nuvarande läge torde det icke vara möjligt att förverkliga detta. Beträffande de byggnadsarbeten, som föreslagits för lantbruksakademiens trädgårdsskola, tillkommer dessutom den omständigheten, att det med hänsyn till ovissheten om den tid, under vilken skolan kan komma att kvarligga vid Experimentalfältet, icke synes lämpligt att i byggnadsarbeten för skolans räkning investera belopp av den storleksordning, som kommittén förutsatt. Jag har därför övervägt möjligheterna att tillgodose de mest trängande behoven genom utförande allenast av mindre omfattande byggnadsarbeten. Detta synes kunna ske i viss mån efter de linjer, som angävos i en av dåvarande statssekreteraren B. Näsgård år 1945 verkställd utredning angående omorganisation av den lägre trädgårdsundervisningen. Enär statens jordbruksförsök i enlighet med riksdagens beslut år

1948 från och med ingången av budgetåret 1949/50 skola flytta från sina nuvarande lokaler vid Experimentalfältet till Ultuna, bliva nämligen dessa lokaler disponibla. De synas då med fördel kunna användas för att skapa ökade utrymmen åt trädgårdsskolan. I den huvudbyggnad som nu disponeras av statens jordbruksförsök (den s. k. zoologiska institutionen) kunna efter smärre ändringar erhållas två lärosalar, ritsal, laboratorium, lärarrum m. m. Den andra av statens jordbruksförsök disponerade byggnaden (den s. k. botaniska institutionen) kan omändras till elevhem med plats för 22 elever. Av de staten tillhöriga villor vid Experimentalfältet, som bebos av befattningshavare vid statens jordbruksförsök och som torde bliva disponibla i samband med dessa befattningshavares flyttning till Uppsala, torde en böra omändras till elevbostad med plats för omkring 20 elever och en till lärarbostad jämte lokaler för trädgårdsekonomisk byrå. Slutligen bör den akademien tillhöriga byggnad, vari för närvarande inrymmas lektionssalar, matsal och kök, utvidgas så, att en matsal samt en samlings- och konferenssal erhållas. Genom dessa ändringsarbeten skulle det oundgängliga lokalbehovet för ett genomförande av den av mig förordade omorganisationen bliva täckt.

Av ifrågasvarande byggnadsarbeten torde de, som avse staten tillhöriga byggnader, böra utföras på statsverkets bekostnad. Kostnaderna beräknas uppgå till 145 000 kronor. Byggnaderna böra, i den mån så ej redan skett, överföras till statens allmänna fastighetsfond och av byggnadsstyrelsen upplåtas till akademien. Samtidigt bör akademien från anslag å riksstaten beredas ersättning för hyresbeloppet. Kostnaden för underhåll av byggnaderna bör bestridas av byggnadsstyrelsen över fastighetsfondens stat.

Med den sålunda tillskapade ordningen erhåller lantbruksakademiens trädgårdsskola bostäder åt föreståndare jämte tre ämneslärare. Emellertid har skolan författningsenligt skyldighet att sörja för bostäder åt samtliga lärare. Detta kan för den fjärde ämnesläraren icke ske på annat sätt än att denne får beredas bostad utom skolan, eftersom skolan icke kan få disponera någon ytterligare staten tillhörig byggnad på platsen och uppförande av en ny bostadsbyggnad icke bör komma i fråga. Det synes därför rimligt, att skolan av statsmedel erhåller ersättning med tre fjärdedelar av den hyra, som skolan har att utgiva för den fjärde lärarens bostad. För ändamålet torde ett belopp av högst 2 000 kronor för år vara erforderligt.

För ombyggnaden av akademiens skolbyggnad bör statsbidrag utgå enligt gällande grunder, d. v. s. med tre fjärdedelar av byggnadskostnaden. Denna beräknas belöpa sig till 70 000 kronor, varav alltså med statsmedel böra bestridas 52 500 kronor.

Lantbruksakademien har i sitt yttrande framhållit, att om skolan skulle kvarbliva vid Experimentalfältet, borde en uppgörelse ske mellan staten och akademien rörande de ersättningar, som borde utgå till akademien, därest skolan skulle nedläggas. Bland annat har akademien härvid avsett, att akademien borde beredas gottgörelse för de investeringar, som akademien gjort för uppförande av nya växthus. Med hänsyn till ovissheten om den tid, var-

under skolan kan komma att kvarligga vid Experimentalfältet, är det enligt min mening icke lämpligt, att man redan nu skall taga ställning till frågan om den ersättning, som kan böra utgå till akademien, därest den mark, som nu är upplåten till trädgårdsskolan, skulle komma att tagas i anspråk för annat ändamål eller skolan eljest skulle komma att upphöra såsom statsunderstödd trädgårdsskola. Jag vill emellertid här framhålla, att det enligt min mening är rimligt, att staten skall ersätta akademien för de utgifter, som akademien kan ha haft för byggnader för skolverksamheten och för vilka akademien med hänsyn till den tid, varunder de brukats, icke kan anses ha erhållit täckning genom inkomster av trädgårdsrörelsen eller eljest. Likaså förutsätter jag att, därest flyttning skulle bli aktuell, beslut härom skall fattas i så god tid, att akademien hinner vidtaga erforderliga åtgärder för omläggning eller nedläggande av trädgårdsverksamheten. I samband med att statens jordbruksförsök flyttas till Uppsala, bör den mark, som nu disponeras för försöksverksamheten och som tidigare varit upplåten till akademien, ånyo få disponeras av denna.

På grund av ovissheten om den tid, varunder lantbruksakademien kan få disponera de till förfogande ställda byggnaderna, bör till akademien utgå viss ersättning för anskaffande av inventarier för skolanläggningen jämte den trädgårdsekonomiska byrån. Kostnaderna för dessa inventarier jämte erforderliga kontorsinventarier för den trädgårdsekonomiska byrån ha beräknats till i runt tal 60 000 kronor, varav med statsmedel böra bestridas hälften eller 30 000 kronor.

De totala engångskostnaderna för statsverket i samband med upprustningen av lantbruksakademiens trädgårdsskola belöpa sig alltså till 227 500 kronor, varav 145 000 kronor komma på iordningställande av staten tillhöriga byggnader, 52 500 kronor i statsbidrag till ombyggnad av lantbruksakademiens skolbyggnad m. m. och 30 000 kronor som bidrag till anskaffande av vissa inventarier.

Vad härefter angår Norrlands trädgårdsskola, åsyftar det byggnadsprogram, som kommittén framlagt, att skapa möjlighet att i denna skola mottaga ett betydligt större antal elever än som för närvarande är möjligt. Enligt vad som under hand uppgivits från skolans styrelse, kan det emellertid antagas, att i vart fall under de närmaste åren antalet inträdessökande icke kommer att bli så stort, att någon dylik utvidgning är oundgängligen erforderlig. Med hänsyn härtill torde det vara möjligt att utan större olägenheter tills vidare avstå från den planerade utvidgningen. Som en allvarlig brist i det nuvarande lokalbeståndet måste emellertid betecknas att inga som helst samlings- eller dagrum för eleverna finnas. Ett samlingsrum för eleverna kan dock provisoriskt anordnas genom inredande av en del av vinden å den nuvarande elevbostaden. Kostnaden härför har beräknats till högst 11 000 kronor. Detta belopp torde böra anvisas.

Därjämte bör det anslag å 60 000 kronor, vilket år 1948 beviljades för vissa oundgängliga reparationsarbeten i samband med att Västernorrlands läns landsting övertog skolan, men spärrats, frigivas. Detta belopp torde

med nuvarande prisläge böra uppräknas till 65 000 kronor, varför ytterligare ett anslag å 5 000 kronor erfordras.

Vad slutligen angår Alnarps trädgårdsskola, torde, såsom kommittén framhållit, erforderliga utrymmen för undervisningen kunna ordnas genom allenast ändring i befintliga lokaler. Härjämte böra emellertid elevbostäderna kompletteras, så att samtliga elever kunna hysas i internat. Jag vill erinra om att redan 1947 års riksdag beviljade ett anslag på 295 000 kronor för uppförande av en elevbostad för handelsträdgårdsmästarkursen jämte för inredning 15 000 kronor. Dispositionen av beloppen spärrades emellertid genom beslut av Kungl. Maj:t den 18 juli 1947. Kommittén har förutsatt, att denna byggnad skulle uppföras och utökas med åtta dubbelrum för en kostnad av 65 000 kronor. Detta förslag kan jag biträda liksom förslaget att vidtaga viss ombyggnad av det s. k. slottet jämte inredningsarbeten och att anskaffa erforderlig utrustning. Kostnaden härför skulle — utöver de år 1947 beviljade beloppen — med hänsyn även till förändringarna i prisläget belöpa sig till sammanlagt 149 000 kronor.

Övriga av kommittén i detta sammanhang föreslagna byggnadsarbeten, avseende Alnarps trädgårdsskola, kan jag däremot icke nu förorda.»

Beträffande den högre trädgårdsundervisningen har departementschefen anfört:

»Behovet av att den högre trädgårdsundervisningen skall förstärkas har kraftigt understrukits av kommittén och har även allmänt vitsordats i yttrandena. Jag delar denna uppfattning. Likaså kan jag ansluta mig till kommitténs förslag, att den önskade förbättringen böra åvägbringas på så sätt att undervisningen gives högskolemässig karaktär. I överensstämmelse med den uppfattning, som framkommit flertalet yttranden, anser jag likaså, att denna undervisning bör förläggas till Alnarp.

Även om jag sålunda i princip kan ansluta mig till kommitténs förslag om utbyggande av den högre trädgårdsundervisningen vid Alnarp måste jag likväl, såsom jag redan inledningsvis framhållit, konstatera att förutsättningarna för ett genomförande av detta förslag nu icke äro för handen. Kommittén har räknat med att för ändamålet skulle få användas de lokaler, som nu disponeras av statens trädgårdsförsök. Den utflyttning av statens trädgårdsförsök till annan ort, som härvid förutsatts, kan emellertid icke nu komma till stånd. Statens trädgårdsförsöks lokaler i Alnarp kunna sålunda ej nu beräknas bliva disponibla. Det torde ej heller kunna komma i fråga, att man nu skulle uppföra särskilda byggnader i Alnarp för den högre trädgårdsundervisningen. Förverkligandet av planen torde därför böra få anstå tills vidare.

Med hänsyn till den ståndpunkt jag sålunda intagit till förevarande spörsmål finner jag det ej erforderligt att nu ingå på de frågor angående personalbehov, undervisningens anordnande, inträdesfordringar m. m. som behandlats i betänkandet.»

Departementschefen har vidare rörande statens trädgårdsförsök anfört:

»Verksamheten inom statens trädgårdsförsök åsyftar att genom vetenskapliga undersökningar och systematiska försök utreda för trädgårdsodlingen viktiga frågor. Denna verksamhet har under de gångna åren fått allt större betydelse för den kommersiellt drivna trädgårdsodlingen men även — särskilt i Norrland— för husbehovsodlingen av trädgårdsprodukter. Det är under sådana förhållanden enligt min mening av vikt, att tillräckliga resurser skapas för denna verksamhet. Här liksom på andra områden måste emellertid i nuvarande läge stark återhållsamhet iakttagas. Det omfattande program, som kommittén framlagt, kan därför för närvarande endast delvis förverkligas. Såsom redan förut nämnts, synes det icke nu möjligt att utflytta statens trädgårdsförsöks huvudstation från Alnarp på grund av de omfattande byggnadsarbeten, som detta skulle kräva. Även kommitténs förslag beträffande de underlydande försöksstationerna förutsätta delvis byggnadsarbeten, vilka icke i nuvarande läge kunna komma till stånd. De förslag, som jag i det följande kommer att framlägga, innebära därför i huvudsak endast dels ett ställningstagande till vissa av kommittén berörda frågor angående trädgårdsförsökens uppgifter och organisation, dels åtgärder i syfte att avhjälpa de mest trängande behoven i fråga om personal och utrustning m. m.

Vad angår trädgårdsförsökens organisation har kommittén bland annat behandlat frågan om förhållandet mellan dessa försök och trädgårdsundervisningen. Härvid har kommittén avvisat tanken på en samordning av trädgårdsförsöken med såväl den högre som den lägre undervisningen. Vad angår förhållandet till den lägre trädgårdsundervisningen, kan jag ansluta mig till kommitténs uppfattning. Jag anser alltså att man icke principiellt bör sträva efter att organisera trädgårdsförsöken i anslutning till trädgårds- och fruktodlarskolor men att denna ståndpunkt dock ej bör hindra att, där så befinnes lämpligt, lokala försök och i vissa fall fasta försöksfält anordnas i anslutning till dylika skolor. I fråga om förhållandet till den högre trädgårdsundervisningen finner jag det åter tveksamt huruvida man, såsom kommittén förordat, bör avskära det organisatoriska sambandet mellan trädgårdsförsöken och den högre trädgårdsundervisningen. Jag vill erinra om att en dylik åtgärd icke skulle stå i överensstämmelse med den linje, som följdes då ett organisatoriskt samband anordnades mellan lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök. Avgörandet i denna fråga måste emellertid i viss mån bliva beroende av vilka förläggningsplatser som kunna komma att bestämmas för den högre trädgårdsundervisningen och för trädgårdsförsökens huvudstation. Då någon ändring i organisatoriskt avseende under alla förhållanden ej torde böra ske för närvarande, finner jag det emellertid ej erforderligt, att man nu tager ställning till denna fråga.

I fråga om trädgårdsförsöksverksamhetens uppgift och inriktning har, såsom framgår av betänkandet, det förhållandet, att jordbrukarna på senare

år i stor utsträckning ägnat sig åt fältmässig odling av vissa köksväxter, aktualiserat frågan, huruvida försök rörande köksväxtodling i jordbruksdrift böra omhändervas av statens trädgårdsförsök eller statens jordbruksförsök. Kommittén har härom uttalat, att försök, som huvudsakligen avsåge de problem, som uppkomma då köksväxter ingå i jordbruksdrift, borde bedrivas av jordbruksförsöksanstalten, vars personal och andra resurser borde tillmätas med hänsyn därtill. Samtidigt har emellertid kommittén uttalat, att det i och för sig icke föreläge något hinder, att köksväxtförsök av nämnda slag skulle bedrivas även vid statens trädgårdsförsök. En förutsättning därför vore dock, att detta uttryckligen fastsloges såsom en uppgift för trädgårdsförsöksverksamheten och att erforderliga resurser för dylika försök ställdes till förfogande, så att icke trädgårdsförsökens egentliga uppgift att främja trädgårdsodlingen skötes åt sidan.

Den ståndpunkt, som kommittén intagit, synes emellertid, såsom även framhållits i några yttranden, leda till att köksväxtförsöken skulle komma att delas mellan statens trädgårdsförsök och statens jordbruksförsök. En sådan delning är enligt min mening olämplig, bland annat därför att den skulle skapa svåra gränsdragningsproblem. Goda skäl kunna uppenbarligen anföras såväl för att verksamheten skall anknytas till statens jordbruksförsök som för att den skall ligga hos statens trädgårdsförsök. För den förra ståndpunkten talar bland annat det förhållandet, att vid odling i fältmässig skala uppkomma åtskilliga problem av samma beskaffenhet som de, vilka möta vid jordbruksdrift i egentlig mening. För den senare ståndpunkten kan åter bland annat anföras, att en rad frågor angående odling av köksväxter äro desamma, vare sig odlingen bedrives i trädgårdsmässig eller i fältmässig skala. Att märka är emellertid i detta sammanhang, att försöksverksamheten med köksväxter enligt överenskommelse mellan de båda institutionerna under senare år så gott som uteslutande bedrivits av statens trädgårdsförsök. Inom de sistnämnda finnas även nu personella och materiella resurser avdelade för skilda slags köksväxtförsök och betydande erfarenheter ha även där samlats rörande handhavandet av dessa försök. Jag har med hänsyn bland annat härtill stannat för att förorda, att all försöksverksamhet med köksväxter i princip bör ankomma på statens trädgårdsförsök. Jag förutsätter emellertid härvid, att vid uppgörandet av försöksplanerna erforderlig hänsyn skall tagas även till de mindre och medelstora trädgårdarnas problem. Försök med köksväxter, vilka ingå i jordbruksdrift, böra så vitt möjligt utläggas vid statens försöksgårdar eller på annat sätt i anslutning till jordbruksförsök. Därigenom kan det samarbete mellan trädgårdsförsök och jordbruksförsök upprättas, vars betydelse kommittén understrukt.

En uppgift i detta sammanhang torde de fasta försöksfälten kunna spela. Kommittén har förordat, att dylika skola läggas ut bl. a. på statens försöksgårdar och i övrigt på platser, där mera permanent intresse för saken kan förväntas. Även med vissa i fältmässig skala odlade köksväxter torde lokala försök kunna utläggas. Av bl. a. dessa skäl förordar jag, att för budgetåret 1949/50 skola för fasta försöksfält och för lokala försök anvisas 20 000 respektive 10 000 kronor.

En annan fråga, där meningarna varit delade, är huruvida växtförädlingsarbete bör bedrivas vid statens trädgårdsförsök. Sådan verksamhet kan väl ej anses tillhöra de centrala uppgifterna för denna institution. Där-est förädling av visst växtslag rationellt bedrivs på annat håll, synes även anledning saknas att syssla därmed inom statens trädgårdsförsök. Skulle så-dan verksamhet ej förekomma på annat håll, bör däremot hinder icke möta för statens trädgårdsförsök att upptaga densamma, förutsatt att för-ädlingsarbetet icke får sådan omfattning, att det undanskymmer vad som utgör organisationens egentliga uppgift. Såsom framhållits i ett yttrande, bör det ej heller föreligga hinder för ledningen av statens trädgårdsförsök att upptaga vissa mera vetenskapligt inriktade förädlingsarbeten samt utreda i samband därmed stående spörsmål.

I fråga om försöksverksamhetens inriktning kan jag i huvudsak biträda kommitténs uttalanden. Försöksverksamheten bör alltså avse kulturer inom trädgårdsodlingens samtliga grenar. Därvid bör verksamheten sträckas ut till vissa områden, som tidigare alls icke eller blott otillräckligt varit före-trädda i försöksarbetet. Sålunda böra försök med köksväxter, odlade under glas, upptagas i vida större omfattning än som, till följd av bristande resurser, hittills varit möjligt. Även försök med prydnadsväxter böra ingå i verksamheten. Dock vill jag anmärka, att dessa sistnämnda försök icke böra skjutas i förgrunden utan att tyngdpunkten av försöksverksamheten bör läggas på odlingar av direkt betydelse för folkförsörjningen. Sort- och stamförsök böra alltså förekomma men givas mindre omfattning än hit-tills, så att ökat utrymme kan beredas de så kallade kulturförsöken.

I fråga om organisationen av försöksverksamheten biträder jag kom-mitténs ståndpunkt, att den nuvarande organisationsformen med en huvud-station och underlydande försöksorgan bör bibehållas. Huvudstationen bör organiseras på tre fackavdelningar, nämligen en för köksväxter, en för frukt, bär och plantskolealster samt en för prydnadsväxter. Härjämte bör finnas en administrativ avdelning. De underlydande försöksorganen böra utgöras av större eller mindre försöksstationer, fasta försöksfält och lokala försök.

Beträffande huvudstationens förläggning har jag framhållit, att en för-flyttning från Alnarp icke nu kan genomföras. Jag finner det under sådana förhållanden icke nödvändigt, att man nu skall taga ställning till frågan om ny förläggningsplats för huvudstationen.

I fråga om de underlydande försöksstationerna har kommittén till en början föreslagit, att den nuvarande försöksstationen vid Nyckelby skulle bibehållas men omorganiseras för försök huvudsakligen med kulturer under glas. För detta ändamål skulle emellertid erfordras betydande investeringar i växthus, bostäder och andra fasta anläggningar. Dylika investeringar kan jag icke förorda. Då marken vid Nyckelby visat sig olämplig för försök av de slag, som hittills bedrivits där, anser jag i stället att man, när möjlighet därtill föreligger, bör överväga att flytta försöksstationen till lämpligare plats. Skulle den nuvarande fångvårds- och alkoholistanstalten å Svartsjö

kungsgård komma att avvecklas och kungsgården därigenom bliva disponibel för andra ändamål, synes det böra övervägas, om ej försöksstationen skulle kunna flyttas dit. Jag har tidigare angivit att det i sådant fall jämväl bör övervägas att förlägga en trädgårdsskola till Svartsjö.

De skäl, som kommittén anfört för att försöksstationen vid Söråker successivt bör avvecklas, synas bärande. Denna avveckling bör emellertid icke påbörjas, förrän annan lämplig försöksstation kan tråda i dess ställe. Jag är icke för närvarande beredd att taga ställning till det av kommittén framförda förslaget om anläggande av en sådan försöksstation i Lillhällom i Selångers socken av Västernorrlands län. Statens trädgårdsförsök torde emellertid böra undersöka även andra möjligheter att lösa förläggningsfrågan för den erforderliga nya stationen.

Övriga nu befintliga försöksstationer vid Rånna, Ekerum, Tosemarken och Öjebyn torde böra bibehållas och även erhålla något förstärkta resurser. Jag återkommer härtill i det följande. Kommitténs förslag om inrättande av nya försöksstationer i anslutning till planerade försöksgårdar ävensom till en av norrlandskommittén föreslagen forsknings- och försöksinstitution för övre Norrland torde slutligen böra prövas först i samband med att beslut fattas om inrättande av och igångsättande av verksamheten vid sagda försöksgårdar och institution, om en sådan kommer till stånd. Frågan om utläggande av trädgårdsförsök på Bogesund torde böra ytterligare övervägas.

Fasta försöksfält och lokala försök, vilka ha betydelse för mer begränsade uppgifter, böra inom ramen för tillgängliga medel utläggas så, att skilda delar av landet och skilda odlingsområden bli tillgodosedda. Därvid böra om möjligt dylika försök utläggas i anslutning till skolor, där undervisning i trädgårdsskötsel meddelas.

Sedan frågan om ledningen av jordbruksförsöksverksamheten i dess helhet lösts genom de beslut, som på grundval av propositionen nr 161 fattats vid 1948 års riksdag, synes någon anledning ej finnas att nu upptaga de förslag angående den centrala ledningen av trädgårdsförsöken som kommittén framlagt.

I överensstämmelse med vad jag tidigare anfört, anser jag kommitténs förslag i fråga om förstärkning av personalen vid statens trädgårdsförsök för närvarande endast delvis böra genomföras. För min del kan jag endast förorda följande. Vid huvudstationen bör för att under föreståndaren leda arbetet å prydnadsväxtavdelningen avses en försöksledare i lönegrad Ce 27. Å denna avdelning bör vidare inrättas en befattning som biträdande trädgårdsmästare i lönegrad Ce 14. På köksväxtavdelningen bör, med hänsyn till det ökade arbetet med kulturer under glas, inrättas en assistentbefattning i lönegrad Ce 22. Vidare bör en assistentbefattning i samma lönegrad inrättas, vars innehavare bör biträda föreståndaren dels i vetenskapligt arbete, dels vid handhavandet av administrationen av verksamheten. I samband med inrättandet av dessa befattningar bör den nuvarande arvodsbefattningen som assistent på köksväxtavdelningen indragas. Slutligen bör personalen utökas med ett laboratoriebiträde tills vidare i lönegrad Cf 4,

en vaktmästare i lönegrad Ce 9 samt ett skrivbiträde enligt reglerad befordringsgång. Beträffande personalen å de underlydande försöksstationerna kan jag icke förorda annan ändring än att de båda försöksledarna skola överföras å ordinarie stat och att den arvodesavlönade befattningen som assistent vid Öjebyn skall förändras till en assistentbefattning i lönegrad Ce 22. Därjämte bör som hittills ett anslag för skrivhjälp utgå.

Såsom redan nämnts, har kommittén räknat med att ett genomförande av dess förslag skulle kräva betydande investeringar för nybyggnader m. m. Sammanlagt har sålunda kommittén uppskattat engångskostnaden beträffande trädgårdsförsöken till omkring 4 miljoner kronor. Den övervägande delen härav avser utgifter för åtgärder, vilka enligt vad jag redan anfört nu icke kunna komma till utförande, eller iordningställande av en ny huvudstation samt av försöksstationerna vid Lillhällom, Röbbäcksdalen, Stenstugu och Källstorps Södergård. Även beträffande Rånna och Öjebyn samt framför allt Nyckelby ha emellertid ifrågasatts omfattande byggnadsarbeten. Ej heller dessa kunna enligt min mening för närvarande komma till utförande annat än i ytterst begränsad omfattning. Jag återkommer härtill i samband med anslagsäskandena för budgetåret 1949/50. Därest huvudstationen, i enlighet med vad jag nu förordat, tills vidare skall kvarligga vid Alnarp, uppkommer frågan i vad mån växthus och andra anläggningar böra utvidgas. I en promemoria från föreståndaren för statens trädgårdsförsök ha vissa önskemål framställts i detta hänseende. Jag finner det befogat, att dessa önskemål delvis skola tillgodoses. Jämväl till denna fråga torde jag senare få återkomma.»

Utskottet.

Yrkesutbildningen på trädgårdsodlingens område har under senare år vid flera tillfällen varit föremål för statsmakternas uppmärksamhet. De i samband därmed vidtagna förbättringarna ha emellertid icke varit tillräckliga för att tillgodose de anspråk, som numera ställas på utbildningsmöjligheterna icke minst på grund av det avsevärda saluvärdet å trädgårdsnäringens produktion, och åtskilliga problem ha lämnats mer eller mindre olösta.

Vad 1946 års trädgårdsundervisningskommitté föreslagit för att avhjälpa förefintliga brister i utbildningen ävensom i forsknings- och försöksverksamheten på ifrågavarande område förutsätter, såsom Kungl. Maj:t framhållit, omfattande och kostnadskrävande byggnadsarbeten, som icke kunna komma till stånd för närvarande. Utskottet delar Kungl. Maj:ts åsikt att, även om genomförandet av förslaget i sådana delar måste anstå, övriga delar därav likväl böra nu föranleda de åtgärder, som kunna anses påkallade.

Vad först angår *l ä r l i n g s u t b i l d n i n g e n* synes det utskottet lämpligt, att den praktiska delen av denna ordnas utan statligt ingripande på sätt Kungl. Maj:t och kommittén förordat. Beträffande spörsmålet om längden av den praktiska utbildningen må framhållas, att denna bör göras beroende av huruvida grov- och rutinarbete fortfarande skall ingå i trädgårds-skolornas kurser.

Den teoretiska utbildningen för lärlingar torde däremot böra påkalla statsmakternas medverkan. Kurser för sådan utbildning torde lämpligen anordnas i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag, därvid statsbidrag bör utgå till kostnaderna för anordnandet av kurserna samt till stipendier åt eleverna.

Beträffande trädgårdsskolorna har i propositionen föreslagits, att grov- och rutinarbetet skall borttagas från utbildningen, varefter denna skall omfatta lektioner, demonstrationer, arbetsövningar och exkursioner. Kurstiden nedbringas härigenom från två år till omkring 15 1/2 månader. I motionen II: 325 har däremot yrkats, att trädgårdsskolorna i avvaktan på närmare erfarenheter av huru lärlingsutbildningen kommer att utfalla skola liksom hittills anordna tvååriga praktisk-teoretiska kurser. Tillika har i motionen hemställts, att de regler, som gälla mellan parterna på arbetsmarknaden, skola tillämpas jämväl vid den tvååriga kursen, i den mån praktiskt arbete förekommer i denna.

Vad som anförts till förmån för borttagandet av grov- och rutinarbetet förtjänar enligt utskottets mening beaktande framför de farhågor, som uttalats i fråga om en dylik reform. Utskottet vill därför ansluta sig till Kungl. Maj:ts förslag i förevarande hänseende. Såsom framhållits i propositionen är dock förslaget i dessa delar att betrakta endast såsom en norm, från vilken avvikelser skola kunna ske, därest så finnes påkallat. Möjlighet bör således föreligga att anordna tvååriga kurser på sätt i motionen föreslagits. Med hänsyn till att arbetsvillkoren under den praktiska delen av lärlingsutbildningen skola regleras genom frivilliga överenskommelser mellan parterna på arbetsmarknaden, torde det icke få anses uteslutet att på enahanda sätt lösa frågan om villkoren för elevernas praktiska arbete i kurser, där grov- och rutinarbete må förekomma.

Såväl Kungl. Maj:t som kommittén har föreslagit, att statlig eller statsunderstödd trädgårdsskoleundervisning framdeles skall bedrivas vid trädgårdsskolan vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut, Norrlands trädgårdsskola i Söråker samt lantbruksakademiens trädgårdsskola vid Experimentalfältet. Adelnäs trädgårdsskola föreslås däremot icke längre skola bibehållas som statsunderstödd skola.

I den i ämnet väckta motionen har i förevarande hänseende hemställts, att statsbidrag till Adelnäs trädgårdsskola skall utgå, till dess erfarenhet vunnits rörande lärlingsutbildningen, ävensom att utredning skall verkställas dels skyndsamt angående förläggandet av en trädgårdsanläggarskola till Bergianska trädgården, dels ock angående förläggning av trädgårds- och lantbruksundervisningsanstalter till Svartsjö.

Att trädgårdsskolorna vid Alnarps och Söråker böra bibehållas torde icke vara föremål för tvekan. Däremot kunna åtskilliga skäl anföras mot att den skola, som bör finnas i Mälardalen, fortfarande skall vara förlagd till Experimentalfältet. Med hänsyn till den av Kungl. Maj:t antydda möjligheten att inom en relativt snar framtid kunna disponera tvångsarbetsanstaltens å Svartsjö jord och byggnader för trädgårdsändamål, vill utskottet emellertid biträda det i propositionen framlagda förslaget om bibehållande tills vidare

av skolan vid Experimentalfältet. Då det icke kan förutses, när tvångsarbetsanstalten kan komma att nedläggas, är det enligt utskottets mening ej lämpligt att nu föranstalta om den i motionen påkallade utredningen angående Svartsjö.

I fråga om Adelnäs trädgårdsskola har utskottet av den förebragta utredningen inhämtat, bland annat, att skolan, som ej låge inom egentligt trädgårdsodlarområde, vore ogynnsamt belägen ur fruktodlingssynpunkt samt att skollokalerna låge på avsevärt avstånd från huvuddelen av odlingarna under glas, varför den inre organisationen vid skolan måste bliva ofördelaktig och medföra betydande olägenheter för undervisningen. Tillika har anförts, att skolan vore belägen å enskild mark samt att överenskomelse icke kunnat träffas med fastighetens innehavare om överlåtelse av lämpliga markområden på en stiftelse, vilken i fråga om byggnadsbidrag skulle komma i åtnjutande av samma förmåner, som tillkomme lantbruksundervisningsanstalter. Då härtill kommer att, såsom Kungl. Maj:t och kommittén framhållit, det aktuella behovet av utbildningsmöjligheter kan anses fyllt genom kurserna vid Alnarp, Söråker och Experimentalfältet, bör enligt utskottets mening statsbidrag icke längre utgå till Adelnäs trädgårdsskola. Dock torde i enlighet med propositionen statsbidrag jämlikt nuvarande grunder böra lämnas för de pågående huvudkurserna vid skolan.

Med hänsyn bland annat till vad som upplysts angående kostnaderna för att förlägga en trädgårdsskola, helt eller delvis, till Bergianska trädgården, finner utskottet skäl icke föreligga för den begärda utredningen om inrättandet av trädgårdsanläggarsskola därstädes.

Mot förslaget om en uppdelning av huvudkurserna på olika linjer synes intet vara att erinra. Ehuru vissa skäl kunna anföras för att en allmän linje bör inrättas även för andra delar av landet än Norrland, finner utskottet sig dock sakna tillräcklig anledning att förorda en sådan anordning. I motionen framställt yrkande om att den föreslagna huvudkursen med inriktning på trädgårdsanläggning vid Experimentalfältets skola skall utbytas mot en huvudkurs med inriktning på frukt- och bärödling med plantskoleskötsel, avstyrkes av utskottet bland annat på den grund, att någon trädgårdsanläggarsskola vid Bergianska trädgården icke torde komma till stånd.

Vid sidan av huvudkurserna böra såsom Kungl. Maj:t föreslagit förutom teoretiska lärlingskurser anordnas specialkurser för att behandla särskilda grenar av eller aktuella problem inom näringen.

Med anledning av att i motionen hemställts om bemyndigande för Kungl. Maj:t att låta anordna teoretiska lärokurser vid sidan av tvååriga huvudkurser vid Alnarps och Experimentalfältets skolor, får utskottet framhålla, att Kungl. Maj:s förslag icke torde lägga hinder i vägen för att teoretiska lärlingskurser och specialkurser anordnas i mån av tillgång på lärarkrafter och utrymmen, även om huvudkursen överskrider den tid, som förordats i förslaget.

Utskottet biträder likaledes vad Kungl. Maj:t i övrigt föreslagit i fråga om trädgårdsskolorna. Beträffande inträdesfordringarna vid sådan skola

har kommittén förordat, att den, som icke genomgått lärlingsutbildning, likväl skall kunna antagas till ordinarie elev, om han genomgått folkhögskolekurs eller kan styrka sig äga motsvarande kunskaper samt erhållit viss praktisk utbildning. I likhet med Kungl. Maj:t anser utskottet, att genomgången kurs vid lantmannaskola, särskilt trädgårdsbetonad kurs, bör tillmätas samma värde såsom förutbildning som folkhögskolekurs. Den i motionen gjorda hemställan, att kravet på praktisk utbildning för inträde i tvåårig huvudkurs skall begränsas till minst tre års väl vitsordad praktik, förtjänar enligt utskottets mening beaktande, i den mån den sålunda förlängda huvudkursen innefattar en motsvarande del av den praktiska lärlingsutbildningen.

Kungl. Maj:ts förslag beträffande trädgårdsskoleföringens ordnande samt fruktodlarskolorna föranleder ingen erinran från utskottets sida. Ej heller har utskottet funnit anledning till anmärkning mot förslaget så vitt angår byggnadsprogrammet m. m. Vad Kungl. Maj:t uttalat i fråga om den framtida uppgörelsen mellan staten och lantbruksakademien rörande de ersättningar, som böra utgå till akademien, om trädgårdsskolan vid Experimentalfältet skulle nedläggas, har utskottet i princip intet att invända mot. Utskottet vill emellertid understryka, att vid den eventuellt kommande prövningen av ersättningsfrågan hänsyn bör tagas till samtliga de omständigheter av beskaffenhet att kunna inverka på avgrändet, vilka föreligga vid tiden för prövningen.

Beträffande den högre trädgårdsundervisningen delar utskottet åsikten, att behov föreligger att förstärka denna samt att undervisningen bör erhålla högskolemässig karaktär. Likaså ansluter utskottet sig till uppfattningen, att undervisningen bör förläggas till Alnarp. Av de skäl, som anförts i propositionen, finner sig utskottet emellertid böra tillstyrka, att utbyggandet av undervisningen får anstå tills vidare.

Vad Kungl. Maj:t föreslagit i fråga om statens trädgårdsförsök föranleder icke någon erinran från utskottets sida.

III. Anslagsberäkningar.

Rörande den närmare beräkningen av anslagsbehoven för budgetåret 1949/50 torde få hänvisas till den utförligare redogörelsen å s. 102—123 i propositionen.

Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	617 100	570 308
1948/49 (statsliggaren s. 730) ..	633 000	
1949/50 (förslag)	810 000	

Enligt styrelsens för *Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut* förslag till inkomst- och utgiftsstaten uppgår medelsbehovet för avlöningar under budgetåret 1949/50 till sammanlagt i runt tal 716 300 kronor, därav 180 800 kronor för statens trädgårdsförsök och 535 500 kronor för institutets övriga verksamhet. Av sistnämnda belopp avse 35 100 kronor kostnaderna för dubbleringen av driftsledarkursen. Den begärda anslagsökningen å 83 300 kronor har huvudsakligen föranletts av förslag om dels inrättande av en laboratorstjänst i lönegrad Ce 29 vid mejeriförsöken och en arvodesavlönad bibliotekariebefattning, dels uppflyttning av kamrerartjänsten från lönegrad Ce 25 till Ce 28, dels höjning av speciallärar- och assistentarvodena, dels ock förstärkning av biträdespersonalen vid trädgårdsförsöken. Vidare har medelsbehovet på grund av beräknade löneklassförändringar och vikariatsersättningar ökat med tillhoppa omkring 13 000 kronor.

Departementschefen har bland annat anfört:

»Då jag i det föregående tagit ställning till de frågor, som röra institutets mejeri- och trädgårdsavdelningar samt statens mejeriförsök och trädgårdsförsök, torde jag här i huvudsak endast behöva behandla de av institutsstyrelsen i samband med anslagsäskandena framställda förslag, som avse lantbruksavdelningen eller för institutets olika avdelningar gemensamma spörsmål. Jag torde få erinra, att vissa frågor rörande lantbruksavdelningen, vilka institutsstyrelsen upptagit i sina anslagsäskanden för budgetåren 1947/48 och 1948/49, icke äro slutligt lösta. Jag har därför för avsikt att senare begära Kungl. Maj:ts bemyndigande att låta verkställa en översyn av denna avdelnings organisation.

Den begärda uppflyttningen i högre lönegrad av kamrerartjänsten finner jag icke tillräckligt motiverad. Icke heller kan jag nu biträda förslaget, att för bibliotekets skötsel skall avses en heltidsanställd befattningshavare.

I likhet med vad jag i det föregående förordat i fråga om assistenterna vid mejeriavdelningen och trädgårdsförsöken föreslår jag, att assistenterna vid trädgårdsavdelningen och assistenten vid maskininstitutionen skola inplaceras å löneplan. De torde därvid böra hänföras till lönegrad Cg 17. Arvodet till montören vid maskininstitutionen anser jag böra höjas till samma belopp, som vid statens maskinprovningar anställda arvodesavlönade montörer uppbära, eller 5 640 kronor för år.

Speciallärararvodena vid institutet ha varit oförändrade sedan år 1933. Jag torde få erinra, att jag vid behandlingen av lantbrukshögskolans anslag förordat en uppräknig av motsvarande arvoden vid denna högskola. De skäl härför, som jag då anförde, nämligen penningvärdets fall och vidtagna höjningar av motsvarande arvoden å andra håll inom statsförvaltningen, tala för en höjning av jämväl institutets speciallärararvodena. Jag är dock icke beredd att såsom lantbruksstyrelsen föreslagit jämställa speciallärarna vid högre mejerikursen, högre trädgårdskursen och driftsledarkursen med lantbrukshögskolans speciallärare. De ersättningsbelopp, som lantbruksstyrelsen föreslagit med utgångspunkt från nuvarande arvoden till speciallä-

rarna vid lantbrukshögskolan och som i stort sett innebära en förhöjning med 20 procent, kan jag i huvudsak godtaga. Då undervisningen vid högre mejerikursen torde vara den som ligger närmast högskolestadiet anser jag dock speciallärarna vid denna kurs böra erhålla en något högre ersättning eller 35 kronor per reducerad undervisningstimme.

Såväl 1946 års trädgårdsundervisningskommitté som de sakkunniga för yrkesutbildning inom jordbruk och skogshantering ha upptagit undervisning i arbetspsykologi å kursplanerna för trädgårdsskolornas huvudkurser respektive för lantbruksskolorna. Bland annat med hänsyn härtill finner jag mig böra biträda den av institutsstyrelsen föreslagna utvidgningen av undervisningen i detta ämne.

Då den av mig föreslagne laboratorn i mejeriekonomi torde böra bestrida undervisningen i handelslära i högre mejerikursen, synes någon speciallärare härför icke behövas.

En förutsättning för att en dubblering av driftsledarkursen skall kunna komma till stånd under nästa budgetår är att den institutionsbyggnad, vars uppförande nyligen påbörjats, hinner bli färdigställd före den 1 november 1949. Då viss möjlighet föreligger att så kan bli fallet, förordar jag att medel skola beräknas för bestridande av de kostnader, som en dylik dubblering skulle medföra. Den assistent å lantbruksavdelningen, som i så fall behövs, bör placeras i lönegrad Cg 17.»

Ett bifogat till vad departementschefen sålunda föreslagit skulle medföra en ökning av ordinarieposten med 61 700 kronor till 282 500 kronor, av icke-ordinarieposten med 144 100 kronor till 442 500 kronor och av posten rörligt tillägg med 23 000 kronor till 75 200 kronor, medan arvodesposten skulle minskas med 51 760 kronor till i runt tal 9 800 kronor.

Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	188 800	239 275
1948/49 (statsliggaren s. 732) ..	217 700	
1949/50 (förslag)	288 800	

Institutsstyrelsen har hemställt, att för budgetåret 1949/50 måtte till omkostnader anvisas 292 900 kronor. Därest driftsledarkursen icke heller nästa budgetår skulle kunna dubblas, har styrelsen beräknat anslagsbehovet till 299 200 kronor. Av sistnämnda belopp belöpa 157 000 kronor på statens trädgårdsförsök och 142 200 kronor på institutets övriga verksamhet.

Departementschefen har föreslagit en medelsanvisning av 153 400 kronor till statens trädgårdsförsök samt 130 900 kronor till institutets övriga verksamhet ävensom 4 500 kronor för dubblering av driftsledarkursen.

Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut: Materiel m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	39 500	23 713
1948/49 (statsliggaren s. 734) ..	25 000	
1949/50 (förslag)	28 500	

Institutstyrelsen har hemställt, att till ändamålet måtte anvisas 29 100 kronor för budgetåret 1949/50.

Under hänvisning till de förordade förstärkningarna av personalorganisationen vid mejeriinstitutionerna samt mejeri- och trädgårdsförsöken har *departementschefen* hemställt om en höjning av anslaget med 3 500 kronor till 28 500 kronor, av vilket sistnämnda belopp 3 500 kronor avses för statens trädgårdsförsök.

Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut: Bokinköp och bokbinding för institutets bibliotek.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	6 000	5 784
1948/49 (statsliggaren s. 735)	6 000	
1949/50 (förslag)	7 000	

I enlighet med institutstyrelsens äskande har *departementschefen* föreslagit, att anslaget för nästa budgetår skall uppföras med 7 000 kronor.

Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut: Stipendier m. m.

Under denna anslagsrubrik är i gällande riksstat uppfört ett obetecknat anslag av 8 300 kronor. Anslaget disponeras med 2 400 kronor till fyra stipendier à 600 kronor vid högre mejerikursen och högre trädgårdskursen samt med 5 300 kronor till studieresor. För studieresor vid en dubblerad driftsledarkurs ha beräknats 600 kronor.

Departementschefen har föreslagit en höjning av elevstipendierna till 800 kronor, d. v. s. det belopp, varmed elevstipendierna vid lantbrukshögskolan utgå, samt av bidraget till studieresor till 6 500 kronor. För ifrågavarande ändamål skulle således anvisas sammanlagt 9 700 kronor.

Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut: Inredning och utrustning.

Departementschefen har för ändamålet hemställt om en medelsanvisning av 258 000 kronor i form av ett reservationsanslag. Av beloppet ha 46 000 kronor beräknats för statens mejeriförsök, 24 000 kronor för de till den högre mejerikursen hörande forskningsinstitutionerna, 137 000 kronor för

Alnarps mejeri i anledning av dess övertagande av mjölkleveranserna till Kävlinge mejeri, 24 000 kronor för Alnarps trädgårdsskola och 27 000 kronor för statens trädgårdsförsök.

Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut: Lokala trädgårdsförsök och fasta försöksfält.

I samband med den tidigare behandlingen av kommittéförslaget rörande statens trädgårdsförsök har *departementschefen* förordat en anslagsanvisning för ifrågakvarande ändamål om tillhoppa 30 000 kronor, därav 10 000 kronor för att bestrida kostnaderna för lokala trädgårdsförsök och 20 000 kronor för de fasta försöksfälten.

Lägre lantbruksundervisning m. m.: Understöd åt vissa lantbruksundervisningsanstalter: Avlöningar och Driftkostnader.

Departementschefen har beräknat medelsbehovet under anslaget för nästa budgetår för bidrag till trädgårdsskolornas avlöningskostnader i anledning av huvudkurserna till 135 900 kronor, till deras kostnader för lärlingskurser till 6 000 kronor samt till kostnader för korrespondenskurser till 4 700 kronor eller tillhoppa 146 600 kronor. Till statsbidrag till driftkostnaderna ha beräknats 45 600 kronor, därav högst 2 000 kronor till hyra för en lärarbostad vid lantbruksakademiens trädgårdsskola.

Dessa anslagsäskanden behandlas i samband med frågan om motsvarande anslag till den lägre lantbruksundervisningen.

Lägre lantbruksundervisning m. m.: Understöd åt elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter m. m.

Departementschefen har anfört:

»I likhet med trädgårdsundervisningskommittén anser jag, att vid korrespondenskurserna statsbidrag bör utgå med hela kostnaden för deltagarnas resor till och från den plats, där kompletterande muntlig undervisning lämnas, ävensom för resor vid demonstrationer och övningar. Deltagare i dylik repetitionskurs, vilken icke kan bo i sitt hem under kurstiden, bör som bidrag till inkvarteringskostnader utan behovsprövning erhålla ett grundstipendium å tre kronor per dag. Därutöver bör efter behovsprövning kunna utgå tilläggsstipendium å högst nio kronor per dag till deltagare, som är familjeförsörjare, och å fyra kronor per dag till annan deltagare.

Då undervisningen för trädgårdslärlingar liksom annan lägre lantbruksundervisning bör vara kostnadsfri, finner jag därjämte, att de elevavgifter, som uttagas vid vissa lärlingsskolor, böra bekostas av staten.

Medelsbehovet för dessa resebidrag, stipendier och elevavgifter torde för budgetåret 1949/50 kunna uppskattas till 10 000 kronor. Kostnaderna torde

böra bestridas från anslaget Lägre lantbruksundervisning: Understöd åt elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter m. m.

Vid den omläggning av trädgårdsskolornas huvudkurser, som jag i det föregående förordat, kommer elev i dylik kurs att få betala för kost och logi under vistelse vid skolan. Med hänsyn härtill biträder jag trädgårdsundervisningskommitténs förslag, att elev vid trädgårdsskola skall erhålla stipendium enligt de grunder, som gälla för elev vid lantmannaskola. På grund härav och på grund av ökat elevantal vid trädgårdsskolorna ökar medelsbehovet något under förenämnda anslag. Jag kommer att taga hänsyn till nu ifrågavarande förslag, då jag behandlar frågan om medelsanvisning under anslaget.»

Lägre lantbruksundervisning m. m.: Lägre mejeriskolor.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	12 100	12 105
1948/49 (statsliggaren s. 740) ..	12 100	
1949/50 (förslag)	14 700	

Departementschefen har hemställt om en höjning av anslaget med 2 600 kronor. Höjningen hänför sig till en förbättring av arvoden till vissa lärare av den anledningen, att det enligt lantbruksstyrelsens förmålan icke visat sig möjligt att förvärva kompetenta lärare mot nu utgående arvoden.

Bidrag till lantbruksakademiens trädgårdsskola för anskaffande av vissa inventarier.

Under detta anslag har *departementschefen* hemställt om en medelsanvisning av 30 000 kronor för bidrag med halva kostnaden för ifrågavarande inventarier.

Bidrag till Norrlands trädgårdsskola i Söråker.

För bestridande av kostnaderna för de ovan förordade byggnads- och inredningsarbetena vid trädgårdsskolan i Söråker har *departementschefen* hemställt om medelsanvisning av 16 000 kronor i form av ett reservationsanslag.

Befrämjande av mejerihanteringen m. m.: Bidrag till avlönande av mejerikonsulenter m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	113 400	109 985
1948/49 (statsliggaren s. 780) ..	118 100	
1949/50 (förslag)	120 000	

Till följd av den föreslagna omläggningen av bidragssystemet till avlösnande av mejerikonsulenter har *departementschefen* föreslagit, att bidrag i fortsättningen skall utgå med ett årligt belopp av 120 000 kronor.

Byggnadsarbeten vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut.

Till byggnadsarbeten vid alnarpsinstitutet för budgetåret 1949/50 har departementschefen hemställt om anvisning av ett investeringsanslag av 305 000 kronor. Av beloppet hänföra sig 95 000 kronor för utbyggnad av lagerlokaler för ost, 110 000 kronor — utöver av 1947 års riksdag anvisade 295 000 kronor — för uppförande av ett elevhem (därav 45 000 kronor i anledning av stegrade byggnadskostnader och 65 000 kronor för utökning av det tidigare byggnadsförslaget), 15 000 kronor för ombyggnadsarbeten i det s. k. slottet samt 85 000 kronor för byggnadsarbeten vid statens trädgårdsförsök.

Byggnadsarbeten å vissa staten tillhöriga byggnader vid Experimentalfältet.

Departementschefen har anfört:

»Såsom i det föregående anförts skulle vid bifall till den av mig förordade upprustningen av lantbruksakademiens trädgårdsskola erfordras vissa byggnadsarbeten, dels å de byggnader vid Experimentalfältet, som intill den 1 juli 1949 disponeras av statens jordbruksförsök, dels å två staten tillhöriga villor vid Experimentalfältet, vilka för närvarande bebos av befattningshavare vid statens jordbruksförsök, dels slutligen å en akademien tillhörig byggnad. Till kostnaderna för arbetena å sistnämnda byggnad, vilka uppskattats till högst 70 000 kronor, har bidrag föreslagits skola utgå med 75 procent, eller högst 52 500 kronor. Detta bidrag torde böra få bestridas från anslaget Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter.

Vad åter angår kostnaderna för övriga byggnadsarbeten, vilka avse staten tillhöriga byggnader, torde till bestridande av dessa böra anvisas ett särskilt investeringsanslag under statens allmänna fastighetsfond. Då ifrågavarande kostnader uppskattats till 145 000 kronor, torde anslaget böra uppföras med detta belopp.»

Utskottet.

Genomförandet av de i det föregående förordade åtgärderna på mejerinäringens och trädgårdsnäringens områden medför i åtskilliga hänseenden en icke ringa kostnadsökning, även om stor återhållsamhet iakttages. Mot Kungl. Maj:ts beräkning av medelsbehovet har utskottet icke något att erinra. Beträffande anslaget till avlöningar vid alnarpsinstitutet vill utskottet dock i anledning av därom inhämtade upplysningar framhålla önskvärdheten av att fortsatt uppmärksamhet ägnas frågan om institutets behov av en heltidsanställd befattningshavare för skötseln av dess bibliotek.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt i anledning av motionen II: 325,

1) godkänna, att den lägre trädgårdsundervisningen organiseras efter de riktlinjer, som Kungl. Maj:t uppdragit;

2) fastställa följande personalförteckning för Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut:

Personalförteckning.

Tjänstemän å ordinarie stat:

	Lönegrad
4 professorer	Ca 33
3 laboratorer	Ca 29
2 statsagronomer	Ca 29
2 försöksledare	Ca 27
5 ämneslärare vid lantbruksavdelningen	Ca 27
2 ämneslärare vid mejeriskolan	Ca 27
3 ämneslärare vid trädgårdsavdelningen	Ca 27
1 förste vaktmästare	Ca 11
1 eldare	Ca 9
2 vaktmästare	Ca 9

Extra ordinarie tjänstemän i högre lönegrad än Ce 24:

	Lönegrad
1 föreståndare för lantbruksavdelningen	Ce 31
1 föreståndare för trädgårdsavdelningen	Ce 31
1 föreståndare för trädgårdsekonomiska byrån	Ce 29
1 försöksledare	Ce 27
1 kamrerare	Ce 25;

3) godkänna följande avlöningsstat för Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1949/50:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor 282 500
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i> ..	» 9 800
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	» 442 500
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 75 200

Summa kronor 810 000;

4) å riksstaten för budgetåret 1949/50 under nionde huvudtiteln anvisa

a) till *Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut: Avlöningar* ett förslagsanslag av 810 000 kronor,

b) till *Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut: Omkostnader* ett förslagsanslag av 288 800 kronor,

c) till *Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut: Materiel m. m.* ett reservationsanslag av 28 500 kronor,

d) till *Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut: Bokinköp och bokbindning för institutets bibliotek* ett reservationsanslag av 7 000 kronor,

e) till *Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut: Stipendier m. m.* ett anslag av 9 700 kronor,

f) till *Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut: Inredning och utrustning* ett reservationsanslag av 258 000 kronor,

g) till *Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut: Lokala trädgårdsförsök och fasta försöksfält* ett reservationsanslag av 30 000 kronor,

h) till *Lägre lantbruksundervisning m. m.: Lägre mejeriskolor* ett reservationsanslag av 14 700 kronor,

i) till *Bidrag till lantbruksakademiens trädgårdsskola för anskaffande av vissa inventarier* ett reservationsanslag av 30 000 kronor,

j) till *Bidrag till Norrlands trädgårdsskola i Söråker* ett reservationsanslag av 16 000 kronor,

k) till *Befrämjande av mejerihanteringen: Bidrag till avlöning av mejerikonsulenter m. m.* ett anslag av 120 000 kronor;

5) å kapitalbudgeten för budgetåret 1949/50 under statens allmänna fastighetsfond anvisa

a) till *Byggnadsarbeten vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut* ett investeringsanslag av 305 000 kronor,

b) till *Byggnadsarbeten å vissa staten tillhöriga byggnader vid Experimentalfältet* ett investeringsanslag av 145 000 kronor.

Stockholm den 10 maj 1949.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar Tjällgren, Carl Edmund Eriksson, Anderberg, Svedberg, Jon Jonsson, Hugo Sundberg*, Isaksson* och Björck*; samt

från andra kammaren: herrar Svensson i Ljungskile*, Hægglom*, Gustafson i Dädesjö, Jacobson i Vilhelmina och Jonsson i Järvsand*, fru Eriksson i Hallstahammar* samt herrar Boman i Stafsund och Åhman*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Boman* i Stafsund, som ansett att utskottet bort tillstyrka bifall till motionen II: 325 och att därför

dels utskottets yttrande i fråga om anordnandet av trädgårdsundervisningen bort ha följande lydelse:

»Yrkesutbildningen på — — — (s. 42—43) — — — i denna.

Enligt propositionen skall den föreslagna undervisningen vid trädgårds-skolorna bygga på en fyraårig organiserad lärlingsutbildning. En av lantbruksstyrelsen år 1946 i samarbete med hushållningssällskapen verkställd undersökning har emellertid givit vid handen, att möjligheten är mycket liten att finna enskilda trädgårdar, som äro lämpade för sådan lärlingsutbildning. Detta förhållande har bestyrkts av att trädgårdsyrkets lärlingsnämnd, som varit verksam under år 1948, trots omfattande propaganda lyckats kontraktbinda endast tre lärlingar, därav en vid lantbruksakademiens trädgårdsskola. På grund härav synes det utskottet lämpligast, att de nuvarande tvååriga lärokurserna bibehållas tills vidare i avbidan på närmare erfarenhet av huru den föreslagna lärlingsutbildningen kommer att utfalla. Med hänsyn till att arbetsvillkoren under den praktiska delen av lärlingsutbildningen skola regleras genom frivilliga överenskommelser på arbetsmarknaden, torde det icke få anses uteslutet att på enahanda sätt lösa frågan om villkoren för elevernas praktiska arbete i kurser, där grov- och rutinarbete skall förekomma.

Såväl Kungl. — — — (s. 43—44) — — — angående Svartsjö.

Vad Adelsnäs trädgårdsskola angår, har denna hittills väl fyllt de krav, som böra ställas på en dylik undervisningsanstalt. Likaledes synes behov av denna skola fortfarande föreligga. Utskottet förordar därför, att statsbidrag tills vidare, i avvaktan på närmare erfarenhet av lärlingsutbildningen, skall utgå till skolan enligt nu gällande grunder.

Enligt en av lantbruksstyrelsen företagen utredning föreligger i städer och tätorter ett starkt behov av trädgårdsanläggare med anknytning till stadsplane- och byggnadsverksamhet. Med hänsyn bl. a. härtill torde den i propositionen föreslagna sammankopplingen av utbildningen av trädgårdsan-

läggare med utbildningen av trädgårdsmästare vid Experimentalfältets skola vara olämplig, eftersom denna skola efter icke alltför lång tid beräknas bliva flyttad till lantbruksmiljö i Mälardalen. Utskottet vill därför förorda, att utredning skyndsamt verkställas angående förläggandet av en trädgårdsanläggarskola till Bergianska trädgården. Tillika bör utredning verkställas angående lämpligheten av förläggning till Svartsjö av trädgårds- och lantbruksundervisningsanstalter.

Mot uppdelningen av huvudkurserna på olika linjer synes intet vara att erinra. Utskottet vill emellertid förorda, att den tvååriga kursen vid såväl Alnarps som Experimentalfältets trädgårdsskolor uppdelas på en linje med inriktning på frukt- och bärödling med plantskoleskötsel och en linje med inriktning på växthus- och bänkodling. Den tvååriga kursen vid Adelnäs trädgårdsskola bör inrättas såsom en allmän linje.

Vid sidan — — — (s. 44—45) — — — för provningen.

Beträffande den högre trädgårdsundervisningen delar utskottet åsikten, att behov föreligger att förstärka denna samt att undervisningen bör erhålla högskolemässig karaktär. Av de skäl, som anförts i propositionen, finner sig utskottet emellertid böra tillstyrka, att utbyggandet av undervisningen får anstå tills vidare. Vid sådant förhållande bör något uttalande icke nu göras om den blivande förläggningen av högskolan.

Vad Kungl. — — — (s. 45) — — — utskottets sida.»

dels utskottets yttrande i anledning av anslagsberäkningarna bort lyda sålunda:

»Genomförandet av — — — (s. 51) — — — återhållsamhet iakttages. De av utskottet föreslagna ändringarna rörande anordnandet av trädgårdsundervisningen torde icke behöva föranleda någon omräkning av anslagsäskandena, bl. a. med hänsyn till att medelsanvisningen i stort sett äger rum i form av förslagsanslag. Utskottet biträder därför Kungl. Maj:ts hemställan i denna del. Beträffande anslaget — — — (s. 51) — — — dess bibliotek.»

dels ock utskottets hemställan bort lyda:

»Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionen II: 325,

1) godkänna, att den lägre trädgårdsundervisningen organiseras efter de riktlinjer, som utskottet uppdragit;

2) fastställa följande — — — (s. 52—53) — — — 145 000 kronor;

6) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning angående förläggandet av en trädgårdsanläggarskola till Bergianska trädgården samt angående förläggandet av trädgårds- och lantbruksundervisningsanstalter till Svartsjö.»